

Obsah

Miloš Dokulil and his theory of productivity in word-formation

Miloš Dokulil a jeho teorie slovotvorné produktivity /3

František Štícha

Články / Articles

Uplatnění částice *bohužel* (a *bohudík*) v současné psané publicistice

On the use of the particle *bohužel* (and *bohudík*) in contemporary written journalism /10

Martin Janečka

Indikativische Tempora in Inhaltssätzen im Deutschen

Indikativní časy v obsahových větách v němčině /20

Marta Koutová

Široce způsobové vedlejší věty zájmenně-příslovcové

Pronominal-Adverb Subordinate Clauses of Broad Manner /39

Josef Štěpán

Recenze / Reviews

Baayen, R. H.: Analyzing Linguistic Data

A Practical Introduction to Statistics using R. Cambridge University Press, New York, 2008 /58

Jiří Mácha

Kapitoly z české gramatiky

Ed. František Štícha. Praha: Academia 2011. 1167 s. /60

Miloslava Sokolová

Zprávy / News

EURALEX 2012

History and Perspective of the World of Lexicography /75

Lucie Chlumská

Rozvoj jazykových technológií a zdrojov na Slovensku (10 rokov Slovenského národného korpusu)

7.-8. 6. 2012 JÚLŠ SAV Bratislava /84

Kateřina Najbrtová

Where is phraseology today and what is it aiming for?

A few reflections based on EUROPHRAS 2012 /89

Olga Richterová

Pokyny pro autory /94

Instructions for authors /96

Objednávka /98

Order form /99

Miloš Dokulil and his theory of productivity in word-formation

(On the 100th anniversary of Miloš Dokulil)

František Štícha

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

sticha@ujc.cas.cz

ABSTRACT: The most general concept in Miloš Dokulil's theory of word-formation is the idea of 'onomasiological category'. But one of the most cogent parts of his theory, unfortunately one which has left little significant imprint on research in word-formation and its description, is the theory of productivity. In this brief survey, I concentrate on Miloš Dokulil's distinguishing between **empirical productivity** and **systemic productivity**.

KEY WORDS: word-formation, empirical productivity, systemic productivity, suffixes

Miloš Dokulil a jeho teorie slovtvorné produktivity

ABSTRAKT: Teorie tvoření slov Miloše Dokulila patřila ve své době ke špičkovému výkonu ve sféře lingvistiky. Soudobé výzkumy zákonitostí utvářenosti a nového tvoření slov vycházející z práce s velkými elektronickými korpusy mohou na teoretické závěry a postuláty Miloše Dokulila dobře navazovat, ověřovat je, korigovat a dále užitečně rozvíjet. Jedním z nejplodnějších pojmů Dokulilovy teorie je jeho teorie slovtvorné produktivity a rozlišení **produktivity systémové** od **produktivity empirické**. Právě na tyto aspekty Dokulilovy teorie slovtvorné produktivity je tento stručný přehled soustředěn.

KLÍČOVÁ SLOVA: tvoření slov, empirická produktivita, systémová produktivita, sufixy

I am not sure if there is real validity in the notion of "great people". As we all know, to be famous is not the same as to be a great person in the arts, politics or scholarship – including philosophy and linguistics. There may be hundreds of thousands of highly educated people in the world who work hard and accomplish much, and many of them have outstanding scholarly output. Thousands of linguists publish books and travel to conferences. But who are the great linguists of our days? The answer could be: "Why should we care?" But we

do care, I think. We seem to need the notion of “greatness”, which intrinsically emerges from our emotive considerations of the social world.

To me and to many other linguists in our country and in Slovakia, and to others in Russia, Poland and some other countries, too, Miloš Dokulil was a great Czech linguist. I became acquainted with his name during my university studies. When I first read his book on his theory of word-formation, (*Tvoření slov v češtině 1. Teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962) I was very impressed by it, and I have been admiring Miloš Dokulil and his scholarly approach to linguistics research ever since.

I decided to organize the conference **Grammar and Corpora 2012** (November 28–30th, Prague, Czech Republic), the third in this series held in the Czech Republic, not only to promote corpus-based research in grammar, but also to celebrate the 100th anniversary of the birth of this great Czech linguist.

The most general concept in Miloš Dokulil’s theory is the idea of ‘onomasiological category’. This has been the most renowned part of his word-formation theory in Czech linguistics. Dokulil distinguished three general types of onomasiological categories: he labeled the primary type ‘mutational’, and the other two ‘transpositional’ and ‘modification’. “Mutation” means a substantial change in the notion expressed by the basic word (e.g. **les** (‘woods’, ‘forest’) → **lesník** (‘forester’); “transposition” is a shift in the part of speech, keeping the same underlying notion, as in the objectivization of quality (Dokulil, English summary, p. 229), e. g. **rychlý** (fast, quick, rapid) → **rychlost** (speed, rapidity); “modifications” are word-formation processes like diminutivization (e.g. **les** (‘woods’, ‘forest’) → **lesík** (‘little woods’) or augmentivization (e.g. **dub** (‘oak’) → **dubisko** ‘big oak’). Every paper or textbook on any aspect word-formation written by a Czech linguist for the past fifty years has dealt with these concepts.

I would like to focus on Miloš Dokulil’s **theory of productivity in word-formation**. I believe that this is one of the most cogent parts of his theory, but it is unfortunately one which has left little significant imprint on research in word-formation and its description.

In the early sixties, Miloš Dokulil created a complex theory of word-formation productivity, little suspecting how theoretically demanding the goals were that he put forth to further generations. Naturally, with the emergence of electronic corpora new axioms are to be postulated, new approaches are to be formulated, and new research objectives are to be discussed; but the ideas of Miloš Dokulil should serve as a motivating factor.

In this theory, a distinction between ‘systemic productivity’ and ‘empirical productivity’ plays a substantial role. To put it simply, the **empirical productivity** of a word-formation type, structure or item is determined by the scope of its products in a language at a given time and by the frequency with

which these products emerge in communication. It is only this kind of productivity that can be measured by corpus-based statistics.

In contrast, **systemic productivity** is influenced by a widespread network of relational constraints on the possible types of derivation in a given language. These constraints include the relations between a particular suffix and the part of speech with which it combines, between a particular suffix and a verbal or nominal stem, between a particular type of suffixation and the regular or irregular vowel or consonant shifts that co-occur, and so on.

Although Miloš Dokulil's arguments are based on facts, his objectives are clear and his formulations almost immaculate, fifty years elapsed with no relevant applications of his observations and ideas. In contrast to Dokulil's work, in contemporary approaches the notion of productivity in word-formation is mostly non-differentiated and treated as a somewhat fuzzy axiom. To me, however, the most demanding and most interesting point in word-formation research in a language like Czech is the relation between the set of systemic potentialities and communicative reality. For example, there are about **400 suffixes** used to derive nouns in Czech. While in English or German only one suffix is used in the derivation of appellative names of persons, such as *teacher* – *Lehrer*, *worker* – *Arbeiter*, *driver* – *Fahrer*, *rider* – *Reiter* etc., in Czech about **40 different suffixes** are used: **-tel**, in *učitel* ('teacher'), **-ník** in *dělník* ('worker'), **-č** in *řidič* ('driver'), and **-ec** in *jezdec* ('rider'), and many others. The distribution depends only partly on the part of speech of the underlying root, semantics, syntax, morphology and phonetics, and there is much overlap and a great deal of apparent chaos in the whole system. At the same time, it is obvious that the productivity of the various suffixes cannot be identical. It was Miloš Dokulil who showed us the importance of distinguishing systemic productivity from empiric productivity. Empirically, in the Czech National Corpus, approximately **3 000 different nouns** of this type are derived with only two suffixes - **-tel** and **-ista** – (for example, *učitel* and *policista*). This an example of **high empiric productivity**. (Some of the 40 suffixes are found in a few derivatives only, perhaps about 10 to 100.) Systemically, if one of the 40 suffixes is used to derive nouns from roots/stems from all of the main parts of speech, while another is used to derive nouns from verbal roots/stems and another is used only with nominal roots/stems, the first, without restriction, is more productive than the others.

Less obvious and more complicated is the role of aspect, among many other factors. Let me mention one example. The Czech suffixes **-tel** and **-č** are both used to derive names of persons from verbs: *velebit* → *velebitel* (*praise* → *a person who praises*) or *vylepšovat* → *vylepšovač* (*improve* → *a person who improves something*). But only **-tel** is used to derive nouns from both imperfective and perfective verbs: the use of **-č** is restricted to imperfectives only. No other significant differences in constraints on deverbatives are found

with these two suffixes. Our conclusions regarding the systemic productivity of these two suffixes is simple: in deverbatives, the suffix **-tel** is systemically more productive than **-č**. The corpus findings and corpus statistics can show us whether or not the real, empirical productivity of these two competing suffixes equals their systemic productivity.

Of course, there must be a communicative motivation for the use of a new or yet not established derivative in a text. Obviously, this motivation is closely connected with the social reality of the relevant time. It follows that the systemic potentiality to derive a word and the communicative demand to use it need not converge. Thus, the need to distinguish the systemic productivity from the empirical or real productivity is self-evident.

It is quite obvious that we must deal with a wide range of non-correspondences between systemic and empirical productivity rates. If we study the derivational constraints in different suffixes on the basis of phonetics, morphology, syntax and semantics, a relatively systemic productivity rate can be postulated, namely, that suffix A has a stronger systemic productivity force than the suffix B. Then, we can study the corpus frequencies of the corresponding derivatives, and determine if the rates of empirical productivity correspond. If not, we can calculate the magnitude of the difference.

Another important difference in word-formation productivity that Dokulil postulates is the difference between **absolute** and **relative** productivity. The implicative force of this distinction is strong. In simplified terms, the absolute productivity of a means of word-formation is claimed or empirically stated without considering any constraints on the type of word-formation process. In contrast, relative productivity is bound by morphological constraints. Dokulil claims that many constraints on systemic productivity are determined by a specific condition. For instance, a word-formation suffix may not be used in forming nouns of a specific morphological class. If there are more restrictive conditions connected with a specific means of word-formation, these conditions may or may not act interdependently.

A specific rate of productivity applies not only to suffixes and other individual means of word-formation (for instance, types of consonant or vowel shifts), but also to **word-formation types** (types of word-formation structures) of varying complexity. In Czech, several hundred word-formation types can be studied and distinguished by their relative rates of productivity.

Closing the chapter on word-formation productivity, Dokulil recalls the words of a Russian linguist who said: Every word-formative element which is living and can be distinguished holds a creative force which can manifest itself whenever needed. Now, in the era of electronic corpora, we can easily determine how this creative force really works, and which affixes or other structures of word-formation it uses. We can also measure its extent. We will

also probably discover that in many cases the creative force never transforms its potentiality into reality.

If linguistics could have developed as a branch of scholarship based on objective phenomena (but without electronic corpora, it could not), Dokulil's theoretical approach to word-formation productivity could not have remained unnoticed or undeveloped for a half century both in Czechoslovak and in foreign linguistics. With the emergence of electronic corpora, there is a new opportunity for linguistics both here and abroad to take the advantage of what Miloš Dokulil offered to us some fifty years ago. And we also have an opportunity to develop a new complex theory of word-formation productivity based on a morphologically rich language, such as Czech, or a set of such languages.

LITERATURA:

- DOKULIL, M. (1962): *Tvoření slov v češtině 1. Teorie odvozování slov*. Praha: Academia.
- ŠTÍCHA, F. (2002): K Dokulilovu pojmu slovo tvorné produktivity (z hlediska korpusové analýzy). *Čeština doma a ve světě*, 4/2002, s. 302-310.
- ŠTÍCHA, F. (2011): Tvoření názvů osob (bytostí). In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, s. 25-272.
- ŠTÍCHA, F. (in press): Jak v epoše elektronických korpusů následovat Miloše Dokulila (Miloši Dokulilovi ke stému výročí narození). *Jazykovědné aktuality*.

SELECTED BIBLIOGRAPHY OF MILOŠ DOKULIL

- DOKULIL, M. (1938): K jednomu problému obecné skladby u dánských lingvistů. *Slovo a slovesnost*, 4, 105–111.
- DOKULIL, M. (1941): Morfologické kategorie pasíva ve spisovných jazycích severovýchodních ve srovnání se spisovnou češtinou. In: L. Zatočil (ed.), *Hrst studií a vzpomínek: prof. dr. Ant. Beerovi jeho žáci*. Brno: Odbočka Jednoty českých filologů, 77–99.
- DOKULIL, M. (1948): Modifikace vidového protikladu v rámci imperativu v spisovné češtině a ruštině. In: A. Grund, A. Kellner, J. Kurz (eds.), *Pocta F. Trávníčkovi a F. Wollmanovi*. Brno: Slovanský seminář Masarykovy university, 71–88.
- DOKULIL, M. (1949): Jehličnák, listnák – jehličnan, listnan. *Čs. les*, 29, 19.
- DOKULIL, M. (1951): Nová skutečnost v zrcadle slovní zásoby češtiny. *Naše řeč*, 35, 121–131.
- DOKULIL, M. (1954): Obyvatelská jména k cizím názvům osadním. *Naše řeč*, 37, 190–192.
- DOKULIL, M. (1956): Některé typy názvů osob podle činnosti v českém jazyce. (Činitelská jména tvořená příponami se základním -c-, -č-). *Naše řeč*, 39, 59–75, 123–146.

- DOKULIL, M. (1958): K povaze vztahu slova a pojmu, věty a myšlenky. In: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha: Československá akademie věd, 108–112.
- DOKULIL, M. (1958): K základním otázkám tvoření slov. In: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha: Československá akademie věd, 154–169.
- DOKULIL, M. (1960): Vývojové tendence časování v současné spisovné češtině. In: *O češtině pro Čechy*. Praha: Orbis, 192–221. (2. vyd. 1963, 210–263)
- DOKULIL, M. (1962): *Tvoření slov v češtině 1. Theorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- DOKULIL, M. – KUCHARŤ, J. (1962): Vztah jazyka a myšlení v struktuře pojmenování. In: *Problémy marxistické jazykovědy*. Praha: Československá akademie věd, 235–244.
- DOKULIL, M. (1963): K vzájemnému poměru slovtvorby a skladby. *Slavica Pragensia*, 4, 369–376.
- DOKULIL, M. (1964): Zum wechselseitigen Verhältnis zwischen Wortbildung und Syntax. In: *Travaux linguistique de Prague*, 1, 215–224.
- DOKULIL, M. (1966): Snášlivost léků? *Naše řeč*, 49, 264–270
- DOKULIL, M. (1967): Jména činitelská. In: *Tvoření slov v češtině 2. Odvozování podstatných jmen*. Praha: Nakl. ČSAV, 13–124.
- DOKULIL, M. (1967): Jména konatelská. In: *Tvoření slov v češtině 2. Odvozování podstatných jmen*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 125–170.
- DOKULIL, M. (1967): Jména nositelů vlastnosti. In: *Tvoření slov v češtině 2. Odvozování podstatných jmen*. Praha: Academia, 281–406.
- DOKULIL, M. – HAUSENBLAS, K. (1967): Jména nositelů substančního vztahu. In: *Tvoření slov v češtině 2. Odvozování podstatných jmen*. Praha: Academia, 407–433.
- DOKULIL, M. (1967): K voprosu o morfoložičeskoj kategorii. *Voprosy jazykoznanija*, 16, 3–16.
- DOKULIL, M. (1968): Zur Theorie der Wortbildung. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig, Gesellsch.- und sprachwiss. Reihe*, 17, Heft 2/3, 203–211.
- DOKULIL, M. (1968): Zur Frage der Konversion und verwandter Wortbildungsvorgänge und -beziehungen. In: *Travaux linguistique de Prague*, 3, 215–239.
- DOKULIL, M. (1968): Zur Frage der sog. Nullableitung. In: *Festschrift zum 60. Geburtstag von H. Marchand am 1. Oktober 1967*. The Hague – Paris, 55–64.
- DOKULIL, M. (1968): Zur Frage der Stelle der Wortbildung im Sprachsystem. *Slovo a slovesnost*, 29, 9–16.
- DOKULIL, M. (1970): O vyjadřování jednosti a jedinečnosti v českém jazyce. *Naše řeč*, 53, 1–15.
- DOKULIL, M. (1971): Zur Frage der Norm der Schriftsprache und ihrer Kodifizierung. In: *Stilistik und Soziolinguistik. Beiträge der Prager Schule zur strukturellen Sprachbetrachtung und Spracherziehung*. Berlin: List verlag, 94–101.

- DOKULIL, M. (1972): Slovesa odvozená ze jmen přídavných označujících barvy. *Naše řeč*, 55, 131–141.
- DOKULIL, M. (1973): Status a funkce tzv. kmenotvorné přípony slovesné v slovanském tvoření slov (v pohledu diachronním a synchronním). In: *Čs. přednášky pro VII. mezinárodní sjezd slavistů ve Varšavě, Lingvistika*. Praha, 241–249.
- DOKULIL, M. (1974): K jednomu typu slovesných pojmenování. *Naše řeč*, 57, 57–64.
- DOKULIL, M. (1974): K tvoření vztahových adjektiv od dvouslovných pojmenování. In: *Jazykovedné štúdie 12 (Peciarov sborník)*. Bratislava: Veda, 153–164.
- DOKULIL, M. (1976): Die von Adjektiven abgeleiteten Verben in der tschechischen Gegenwartssprache im Vergleich mit dem Deutschen. In: E. Wiese (ed.), *Beiträge zur konfrontierenden Sprachwissenschaft*. Halle-Saale: M. Niemeyer, 112–127.
- DOKULIL, M. – KUCHARŤ, J. (1977): Slovtvorná charakteristika cizích slov. *Naše řeč*, 60, 169–185.
- DOKULIL, M. (1977): Status tzv. vlastních názvů. *Slovo a slovesnost*, 38, 311–319.
- DOKULIL, M. (1978): K otázce prediktability lexikálního významu slovtvorně motivovaného slova. *Slovo a slovesnost*, 39, 244–251.
- DOKULIL, M. (1978): K voprosu o morfoložičeskich protivopostavlenijach (kritika teorii binarnych korrelacij v morfoložii češšskogo jazyka). In: A. G. Širokova (ed.), *Jazykoznanije v Českoslovakii*. Moskva: Progress, 88–118.
- DOKULIL, M. (1982): K otázce slovnědruhových převodů a přechodů, zvl. transpozice. *Slovo a slovesnost*, 43, 257–271.
- DOKULIL, M. (1989): K problematice názvů společenských institucí a organizací. In: *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*. Brno, 44–54.
- DOKULIL, M. – DANEŠ, F. (1994): On the so-called Semantic and Grammatical Structure of the Sentence. In: P. A. Luelsdorff, J. Panevová, P. Sgall (eds.), *Praguiana 1945–1990*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 21–37.
- DOKULIL, M. (1994): The Prague School's Theoretical and Methodological Contribution to "Word Formation" (Derivology). In: P. A. Luelsdorff (ed.), *The Prague School of structural and functional linguistics: a short introduction*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 123–161.
- DOKULIL, M. (1994): On Morphological Oppositions. In: P. A. Luelsdorff, J. Panevová, P. Sgall (eds.), *Praguiana 1945–1990*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 21–37 113–130.

From the bibliography by Alena Nejedlá and Jana Papcunová selected by František Štícha.

Uplatnění částice *bohužel* (a *bohudík*) v současné psané publicistice

Martin Janečka

Katedra obecné lingvistiky FF UPOL

martin.janecka@upol.cz

On the use of the particle *bohužel* (and *bohudík*) in contemporary written journalism

ABSTRACT: Particles as an inflexible and synsemantic word class have already become a theme of many individual studies. According to the general definition particle indicates a relation of the speaker to the statement, he/she expresses modality of the sentence or emphasizes constituent of a/the sentence. Some of the particles have the validity of sentence, e. g. *Ano. Nikoli. Zajisté*. So called proper particles cannot stand in the function of another word class: *at', kéž*. On the contrary, improper particles can be (according with coocurrence) another word class, too: *jistě, asi, prý*. Goal of this paper is to point in which contexts the particle *bohužel*, although it is a non-sentence expression, can gain the character of sentence equivalent and which functions its synonyms and antonyms have.

KEY WORDS: particles – medial discourse – postural modality – semiotics – word classes

KLÍČOVÁ SLOVA: částice – mediální diskurz – postojová modalita – sémiotika – slovní druhy

Indikativische Tempora in Inhaltssätzen im Deutschen

Marta Koutová

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha

koutova@ujc.cas.cz

Indikativ Tenses in German Nominal Content Clauses

ABSTRACT: The article deals with the development of analytic approaches to the use of specific tenses in the indicative mood in German subordinate content clauses, as presented in German linguistics. The author presents the results of her own research based on the examples of subordinate content clauses found in the Mannheim corpus of German texts.

According to the latest German scholarship, there are two principles governing the tense distribution in the indicative mood in subordinate content clauses introduced by a verb in the past tense: 1. the perspective of speaker 1, i.e. the point of view of the characters in the story, 2. the perspective of speaker 2, i.e. the point of view of the narrator. The first principle is comparable to the principle governing the use of the tenses in subordinate content clauses in Slavic languages, the second principle is comparable to the sequence of tenses used in English and other Germanic languages. The first principle finds its use more in the spoken or non-standard discourse, the second one is typical for standard German.

The present paper focuses on sentences consisting of a past-tense main clause and one embedded content clause that allows the alternation between present tense and preterite (*...dass sie schwanger ist* vs. *...dass sie schwanger war*), as attested in the Mannheim corpus. The analysis essentially confirms the existing approaches and theories but it also brings new findings, which call for adjusting the current views and which pose new questions for more comprehensive corpus-based research.

KEY WORDS: indicative, relative tenses, subordinate content clause, indirect speech, corpus

Indikativní časy v obsahových větách v němčině

ABSTRAKT: Článek se zabývá vývojem názorů německé lingvistiky na problematiku užití indikativních časů v nepřímé řeči, resp. šířeji ve větách obsahových v němčině. Ve druhé části článku jsou představeny výsledky krátkého výzkumu, který byl proveden na příkladech vět obsahových získaných z korpusu mannheimského IDS.

Podle nejnovějších publikovaných poznatků existují v němčině dva způsoby užití indikativních časů ve větách obsahových uvozených slovesem v minulém čase: a) z pozice mluvčího 1, tj. z perspektivy postav; b) z pozice mluvčího 2, tj. z perspektivy vypravěče. První

způsob je srovnatelný se způsobem užití časů ve větách obsahových ve slovanských jazycích, druhý způsob je srovnatelný s časovou sousledností v angličtině a dalších germánských jazycích. První způsob se více uplatňuje v mluveném či nespisovném projevu, druhý způsob je typický pro němčinu spisovnou.

Analýza souboru vět s řídicí větou v minulém čase a jedinou konkrétní závislou větou obsahovou, v níž si konkurují prézens a préteritum (*...dass sie schwanger ist* vs. *...dass sie schwanger war*) z manheimského korpusu v podstatě potvrdily dosavadní poznatky a teorie, nicméně přinášejí i některé korigující informace, resp. poznatky podněcující k rozsáhlejšímu korpusovému výzkumu.

KLÍČOVÁ SLOVA: indikativ, relativní časy, vedlejší věta obsahová, nepřímá řeč, korpus

Široce způsobové vedlejší věty zájmenně-příslovcové

Josef Štěpán

Peroutkova 1760/19, 150 00 Praha 5

stepan.josef@centrum.cz

Pronominal-Adverb Subordinate Clauses of Broad Manner

ABSTRACT: The article offers a semantic classification of pronominal-adverb clauses expressing broad manner. The pronoun *ten* incorporated into the head clause most often by a secondary preposition or as a part of a multiverbation unit anticipates a subordinate clause of broad manner introduced by a pronominal relative adverb. The centre of broad-manner clauses is formed by clauses expressing narrow manner, extent or degree, means, accompanying circumstances. Clauses expressing exception and respect are close to the periphery. The periphery is formed by clauses expressing appropriate action and clauses with a relationship of attachment.

KEY WORDS: anticipation pronoun, multiverbation unit, secondary preposition, pronominal relative adverb, subordinate clause of broad manner

KLÍČOVÁ SLOVA: anticipační zájmeno, multiverbizační jednotka, sekundární předložka, zájmenné vztažné příslovce, vedlejší věta široce způsobová

Recenze / Reviews

Baayen, R. H.: Analyzing Linguistic Data.

A Practical Introduction to Statistics using R. Cambridge University Press, New York, 2008

Jiří Mácha

Ústav Českého národního korpusu Filozofické fakulty UK, Praha

jiri.macha.84@gmail.com

Předkládaná kniha se může v kontextu odborné lingvistické literatury jevit nezvykle. Jejími hlavními rysy jsou interaktivnost a způsob, jakým propojuje praktické využití statistiky a lingvistickou metodologii. Jedná se bezpochyby o knihu, která klade na svého čtenáře nemalé nároky, protože seznamuje čtenáře se statistikou a programováním, které jsou většinou lingvistů cizí. Není pouhým návodem, jak pracovat s programem R¹, ale spíše svorníkem mezi lingvistickými a statistickými metodami a jejich využitím v praxi.

Rolf Harald Baayen je profesorem kvantitativní lingvistiky na univerzitě v Albertě, kde se zabývá především morfologickou produktivitou, psychologickými procesy v pozadí morfologické produktivity, variací v jazyce a statistickou analýzou dat.

Prudký rozvoj informačních technologií, který započal ve 20. století, přinesl i do lingvistiky potřebu zpracovat obrovské množství dat. Velikost zkoumaného materiálu, který mají lingvisté k dispozici, neustále narůstá. Vzhledem k rozsáhlosti dat a omezenému lidskému životu je třeba využívat i při lingvistickém výzkumu statistické metody, se kterými do lingvistiky přichází matematická exaktnost. Tyto metody se uplatňují nejen v korpusovém odvětví lingvistiky, ale všude tam, kde je třeba testovat hypotézy a ověřovat výsledky experimentů:

---

¹ Programovací jazyk R vznikl z jazyka S, který vyvinuly AT&T Bell Laboratories mezi lety 1975–1976. Jazyk R vyvinuli Ross Ihaka a Robert Gentleman, poprvé se objevil v roce 1993. V současnosti je tento jazyk velmi rozšířen mezi statistiky, neboť je v něm implementováno mnoho statistických funkcí a nástrojů sloužících ke grafickému znázornění dat. Existují různé distribuce R, jazyk je tak dostupný pro různé platformy (Linux, Windows, Mac). R je součástí projektu GNU a je publikováno pod GNU General Public License – jedná se tedy o svobodný software. To znamená, že uživatel může volně používat, modifikovat a redistribuovat zdrojový kód softwaru.

např. v sociolingvistice či psycholingvistice; proto část příkladů v knize pochází z této oblasti. (Protože se však autor této recenze zabývá korpusovou lingvistikou, bude vztahovat své poznámky o knize k oboru svého působení.)

Kniha postupuje od základních statistických konceptů ke složitějším. První část každé kapitoly je zaměřena na teoretický výklad, po kterém následuje názorný vzorek dat a ukázka kódu, kterým se daná statistická operace provede. Tento postup je velmi přínosný, protože podává velmi konkrétní návod (recept), jak danou statistickou metodu chápat i jak ji prakticky použít a interpretovat. Čtenář potom může velmi snadno analyzovat vlastní data. V závěru kapitoly je několik úkolů k procvičení probíraných operací.

Kniha je primárně určena ne-statistikům, a proto jsou statistické operace s daty vysvětleny zejména z praktického hlediska.² V některých místech se teoretický výklad a praktický návod prolínají. To může být z hlediska receptu textu poněkud obtížnější, protože celkový styl výkladu je velmi hutný. Explanaci teorie je v knize věnováno poměrně málo prostoru; vzhledem k náročnosti obsahu by v některých místech bylo žádoucí uvádění paralelních příkladů či dodatečných vysvětlení.

Při práci s R se využívá možnosti rozšíření různými přídatnými moduly (*packages*) obsahujícími speciální funkce. R. H. Baayen připravil pro účely své knihy modul *languageR*, který obsahuje soubory dat uvedených v knize. Práce s touto příručkou se tak stává interaktivní. Poté, co si čtenář nainstaluje R a stáhne dodatečné moduly, si může všechny uvedené příklady vyzkoušet naživo (instalace R a doinstalování dodatečných knihoven jsou explicitně popsány na počátku knihy).³

První kapitola se zabývá úvodem do jazyka R a představením operací s tabulkami dat (*data frame*). Druhá popisuje způsoby vizualizace dat – jedné samotné proměnné (*histogram*), závislost dvou a více proměnných (*mosaic plot*, *scatter plot*). V závěru druhé kapitoly jsou zobrazeny tzv. *trellis graphics* umožňující zkoumání interakcí mezi jednotlivými proměnnými. *Trellis graphics* jsou tvořeny mnoha dílčími grafy, které umožňují zkoumání závislostí více proměnných přehledně vedle sebe. Ve třetí kapitole autor představuje rozložení pravděpodobnosti a typy rozdělení. Čtvrtá kapitola uvádí čtenáře do základních

---

² Užívání jazyka R je popsáno od úplných začátků (instalace R) a pokračuje popisem instalace dodatečných knihoven, následují příklady jednoduchého použití R. Složitější příklady přicházejí později v knize.

³ To je obzvlášť důležité pro ty, kteří nemají žádnou předchozí zkušenost s programováním, protože zručnost při psaní kódu lze získat jen procvičováním. Výhodou jazyka R je v tomto ohledu jeho jednoduchá syntax, která se učí celkem snadno. Obtíže mohou nastat při instalaci balíku *languageR*, protože jeho konkrétní verze může být v rozporu s verzí R, kterou má uživatel v dané chvíli instalovanou. Uživatel se může vyhnout těmto potížím instalací nejaktuálnější verze R, což je v současnosti R-2.15.2.

statistických metod, jako jsou testy distribucí, test pro nezávislost dvou vektorů, testování průměrů, rozptylu, korelace a regrese. Pátá kapitola představuje metody clusterování a klasifikace, obsahuje také metody analýzy hlavních komponent (viz dále), faktorové analýzy a metody klasifikace, které se využívá k analýze tříd dat obsažených v datovém souboru. Šestá kapitola se podrobně zabývá modelováním regrese, které se také využívá pro vytváření modelů bohatosti slovní zásoby. Baayen na příkladu textu *Alenka v říši divů* ukazuje techniky a postupy, jak lexikální bohatství měřit. Závěrečná sedmá kapitola přináší smíšené modely. To jsou modely obsahující dva typy datových struktur – struktury tvořené nenáhodnými, znovu opakovatelnými proměnnými: například jsou to proměnné, které můžeme ovlivnit během řízeného experimentu, jako je míra hluku v percepčním testu. Druhý datový typ je tvořen náhodnými proměnnými, jako je např. vzorek náhodně vybraný z větší populace. Smíšené modely se užívají spíše v psycholinguistice.

V závěru samotné knihy čtenář nalezne dvě přílohy – vyřešené příklady a seznam funkcí R. Následuje bibliografie a index rozdělený na čtyři části (datové sady použité v knize, příklady R, jmenný a věcný rejstřík).

Jako příklad práce s datovým setem můžeme uvést Baayenův experiment s afixy anglických slov, který je v knize přímo popsán. Baayen zkoumal 27 různých afixů ve 44 textech (v zásadě se jednalo o 3 typy textů: náboženský, dětský a umělecký). Účelem výzkumu bylo zjistit, jestli existuje specifický vztah mezi distribucí slov s určitým afixem a typem textu, tj. jestli mají některé afixy rozpoznatelné stylistické zabarvení. Jako nástroj použil autor analýzu hlavních komponent (Principle Component Analysis), ve které dochází k porovnávání rozptylu (variability) mezi jednotlivými komponenty. Pomocí analýzy hlavních komponent zjistil Baayen pravidelnosti v rozdělení afixů napříč texty a z toho vyvodil, že hypotéza o stylovém zabarvení jednotlivých afixů je oprávněná. V závěru autor mimo jiné konstatuje, že se nepůvodní (non-native) afixy vyskytují častěji ve formálních textech, zatímco původní afixy se častěji objevují v textech pro děti.

Recenzovaná kniha přináší především praktický návod, jak pracovat s programem R. Zároveň však ukazuje metody, jak aplikovat statistické postupy na lingvistická data. Tím obohacuje oblast jazykovědy, protože do ní vnáší opomíjené možnosti výzkumu. Knihu lze doporučit všem badatelům, kteří usilují o kvantitativní výzkum, je však dobré doplnit ji jiným zdrojem informací o statistických operacích a postupech, kde jsou vysvětleny šířeji.⁴ Za velký klad knihy považují její interaktivnost a možnost pracovat s „reálnými“ daty. Přínos knihy spočívá taktéž v obohacení lingvistické metodologie.

---

⁴ Z novější lingvisticky orientované literatury můžeme doporučit knihu Jana Volína *Statistické metody ve fonetickém výzkumu*.

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE:

BAAYEN, R. H. (2008): *Analyzing Linguistic Data. A Practical Introduction to R*. Cambridge University Press, New York.

VOLÍN, J. (2007): *Statistické metody ve fonetickém výzkumu*. Praha: Epoque.

<http://www.ualberta.ca/~baayen/>

[http://en.wikipedia.org/wiki/R_\(programming_language\)](http://en.wikipedia.org/wiki/R_(programming_language))

http://cs.wikipedia.org/wiki/Anal%C3%BDza_hlavn%C3%ADch_komponent

Kapitoly z české gramatiky

Ed. František Štícha. Praha: Academia 2011. 1167 s.

Miloslava Sokolová

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita, Prešov, Slovensko

e-mail: sokolova@unipo.sk

0 Úvod

Editor *Kapitol z české gramatiky* František Štícha ich charakterizuje ako kompendium, ktoré „osciluje medzi tematickým zborníkom a neúplnou gramatikou“. Nerovnomerne zastúpené tematické časti aj nerovnaký podiel 20 autorov na tejto rozsiahlej publikácii (1167 s.), vynechanie množstva tém patriacich do gramatiky,¹ ale aj nerovnaký prístup jednotlivých autorov k problematike posilňuje skôr zborníkový charakter publikácie.² Publikácia sa delí do troch celkov: dominantný I. celok *Kapitoly z morfológie slova* obsahuje päť častí zo široko chápanej morfológie, pričom podiel derivácie v podaní dvoch autorov (F. Štícha a I. Kolářová) je dokonca vyšší (396 s.) než podiel príspevkov gramaticky vymedzovanej morfológie (315 s.) v podaní deviatich autorov, ktorí opisujú variantnosť vybraných javov z flexie, obojvidovosť verb, rod a životnosť substantív, vybraný problém z pronomín a numerálií. II. celok *Kapitoly ze syntaxe elementární věty* má päť častí (245 s.), v ktorých siedmi autori skúmajú slovosled a aktuálne členenie vety, deagentné konštrukcie, verbálnu valenciu, kongruenciu a nominalizáciu. Najmenej rozsiahly III. celok *Kapitoly ze syntaxe souvětí a textu* (165 s.) prináša sedem štúdií, v ktorých sa opisuje koreferencia, formálna tautológia a kontradikcia či tri témy týkajúce sa kombinácie konektorov. Publikácia sprostredkúva adresátom poznatky o súčasnom písanom publikovanom českom jazyku, získané z korpusov, najmä z Českého národného korpusu, ktoré umožňujú autorom hodnotiť vybrané jazykové prostriedky po-

---

¹ Napr. spracovanie konjugácie, adjektív či partikúl.

² Vráťane spoluautorstva majú na nej najvyšší podiel: F. Štícha (5 tém, ca 400 s.), I. Kolářová (3 témy, ca 200 s.), M. Vondráček (2 témy, ca 90 s.), J. Panevová (5 tém ca 60 s.)², viacero autorov s jednou témou po ca 50 s. (Hebal-Jezierska, J. Šimandl, J. Štěpán, J. M. Tušková), ale sú tu aj ca pätnásťstránkové štúdie (V. Petkevič, M. Fried, N. Bermel).

mocou nových zistení.³ Chýba v nej menný a autorský register, ktorý by pomohol používateľom pri orientácii v množstve informácií a zároveň by autorom signalizoval terminologickú nejednotnosť či vzájomné nenadväzovanie, a to v rámci publikácie aj kapitol.

1 Korpusový výskum derivácie a univerbizácie

Časť o derivácii a univerbizácii má charakter detailných štúdií vybraného zúženého problému – pri derivácii tvorenie len názvov mužských osôb ako vykonávateľov sociálnych rolí, obyvateľských názvov a nositeľov vlastností; pri univerbizácii substantív bez vzťahu univerbizácie a multiverbizácie. F. Štícha pristupuje k tvoreniu slov dôkladne a prehľadne (porov. „štíchovsky“ poňatý obsah na s. 25–34, ktorý síce pomáha zorientovať sa v rozsiahlo prezentovanej problematike, chýbajúci register však nenahrádza). Formanty⁴ sú v prehľade usporiadané abecedne, hoci ešte praktickejšie by bolo uvádzať ich retrográdne – tým by sa neoddelili súvisiace formanty *-ář* a *-íř*. Rušivo pôsobí nejednotný prístup k uvádzaniu príkladov – raz abecedne (s. 66), raz frekvenčne (s. 68), ideálne je zopakovať obidva spôsoby ako na s. 75. Pri tom množstve jazykového materiálu sa vyskytli aj diskutabilné charakteristiky. Napr. je otázne, či formantom pri deadjektívach typu *bezbožník* je *-ník*, nie sufix *-ík* (porov. bezprostredný motivant *bezbožný*), resp. či by pri motiváte *organizátor* s obojsmernou motiváciou vydelený formant *-átor* nepredpokladal skôr deverbatívny slovotvorný základ ako pri *komentátor*, kým desubstantívny slovotvorný základ by predpokladal skôr formant *-or* s alomorfoou *ac/át* v báze. Pri obyvateľských menách, ktoré majú síce propriálnu bázu, ale správajú sa ako apelatíva, resp. nepravé propriá (Sokolová, 2007) a medzi ich potenciálnou systémovou produktivitou a reálnym využívaním je výrazný rozpor. V jazykovej praxi sa pred derivátmi preferujú jednoznačné analytické pomenovania – *obyvatel' X*. V zaradení derivátov do autorom vyčlenených typov sú aj chyby, napr. *chovatel*, *schovatel*, *vychovatel*, ale ani *vydavatel* nepatrí k typu *cestovat* – *cestovatel*; kým *sledovatel*, *slibovatel*, *vyšetřovatel* nepatrí k typu *podnikatel* či *vnímatel*, ale k typu *cestovatel*; *zkoušeč* nepatrí k typu *naslouchač* ale k typu *svářeč*; porov. aj drobné nedôslednosti: *úkolář* nepatrí k typu a) *-ař*, ale k typu b) *-ář*. Ocenenie si zaslúži opätovne⁵ prezentovaný nápad preveriť príklady zo stále aktuálneho

³ Okrem pozitív tu vystupujú aj slabé stránky súčasných korpusových výskumov – neodlišovanie tvarov verba *být* (*jsi doma*) a gramatických súčastí iných verb (*udělala jsi*), neodlišovanie reflexív a nereflexív, osobitné lematizovanie negácie, participií ap.

⁴ Autor sa venuje aj spresňovaniu termínu slovotvorný formant so širším vymedzením vrátane gramatických morféme v derivačnej funkcii pri konverzii (transflexii). Nazdávame sa, že rozdiel medzi sufixáciou a konverziou možno zachovať aj pri zámernom odlišovaní domácich termínov – prípona ako sufixálny formant a koncovka ako nositeľ gramatických významov, pričom pri slovotvornej konverzii plní derivačnú funkcii formantu len súbor gramatických koncoviek ako celok, nie jedna koncovka.

⁵ Porov. Gramatika a korpus 2005. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR 2007.

diela M. Dokulila *Tvoření slov v češtině I* (1962) a kolektívnej publikácie *Odvozování podstatných jmen* (1967) na textoch z ČNK. Týmto návratom sa Dokulilova teória nielen aktualizuje, ale doplnením o nové poznatky získané z korpusových výskumov sa aj skvalitňuje. Zaujme autorov postreh o vývojových aspektoch (3.1). Škoda, že sa už viac neobjavujú; postupne sa v kapitole strácajú aj štýlové aspekty (pri 3.3 – 3.5, 3.8. – 3.14) a pri bode 4.5. zostávajú už len formálne aspekty. Za dôležitý poznatok autorových korpusových derivačných výskumov pokladáme záver o ukazovateľoch reálnej rečovej produktivity derivačných prostriedkov a procesov: okrem počtu derivátov, frekvencie jednotlivých derivátov aj podiel jednoduchých derivátov na ich celkovom počte, porov. aj argumentáciu o nízkej produktivite pomocou nulového výskytu jednoduchých typov pri deverbatívnom type *lovec*, pri type *nestyda*, resp. naopak, existencie až 21% jednoduchých typov pri sufixe *-tel*. Bez korpusových výskumov by sa k týmto údajom lingvistika nemusela dostať, resp. bez zistenia ich korpusových výskytov by sa mohla ich existencia preceniť.

Ivana Kolářová sa venuje substantívnej univerbizácii tiež dôsledne, keď z významového, formálneho, štýlového a frekvenčného aspektu analyzuje ca 500 príkladov a poskytuje tak čitateľovi možnosť urobiť si aj vlastné hodnotenie a porovnať ho s autorkinými závermi. Stále rastúci počet univerbizátov je determinovaný potrebou jazykovej ekonómie. Najpočetnejšie sú univerbizáty utvorené zo združených pomenovaní (adj. + substantívum: *univerzitní knihovna*, *dopravní policista*) sufixálne (*-ka*, *-ák*) od adjektívnych základov a pomenujúce, inštitúcie a osoby (*univerzitka*, *dopravák*), vyznačujúce sa zmenou pragmatických vlastností (expresívnosťou, substandardnosťou). Korpusový výskum ponúka autorkou dobre využitú možnosť aplikovať na ich charakteristiku aj pomer medzi výskytom združených pomenovaní a univerbizátov. Asi 80 % prípadov má vyššie zastúpenie združených pomenovaní než univerbizátov. 20 % prípadov má opačných pomer – menší výskyt viac-slovných pomenovaní, pričom ich analýza ukázala, že práve niektoré z nich možno pokladať za prechod medzi deriváciou a univerbizáciou.⁶ Riešením ich nejednoznačnej interpretácie by bolo odlíšiť rovnako vyzerajúce typy pomocou pragmatiky (stupeň expresivity): *bohatý člověk* – *boháč* (derivát bez zmeny v štýlistických príznakoch, podobne *zimník*); *ženatý muž* – *ženáč* (univerbizát so zmenou v štýlistických príznakoch, podobne *zimák*). Pri posúdení rovnakých lexém: *češtinár* ako derivát – ten, kto učí češtinu, *češtinár* ako univerbizát – učí-

⁶ Minisondou medzi prešovskými lexikológmi s furdíkovskou tradíciou sa potvrdila nejednoznačnosť pri klasifikácii vybraných príkladov s vyšším výskytom jednoslovných než viac-slovných pomenovaní v korpuse: *ženáč*, *boháč*; *zimník*, *jarník*; *češtinář*, *telocvikář*; *zubař*; *bramboračka*, *cibulačka*; *divočák*, *činžák*, *meněstráky*, *obýváč*, *osobák*, *panelák*, *plyšák*, *spacák*, *větrák*, *zlepšovák*; *prvák*, *druhák*; *septimán*, *oktaván*; *dálkař*, *tyčkař*, *výškař*; *bytovka*, *jednoaktovka*, *lanovka*, *přesilovka*, *převodovka*, *směrovka*, *škodovka*, *výpadovka*, *vzduchovka*; *automobilka*, *generálka*, *kopírka*, *kontrolka*, *kriminálka*, *primárky*; *stíhačka*, *pátračka*, *zasedačka*; *státnice*, *bici*.

tel' češtiny by pomohlo porovnanie univerbizácie a sekundárnej multiverbizácie – v čísloch o združených pomenovaniach môže ísť aj o prípady následnej multiverbizácie derivátov: *žiaci I. a II. roč., učitelia telocviku, češtiny a biologie*. V publikácii chýba spoločná úvaha obidvoch autorov o hranici derivátu a univerbizátu.⁷ Široko chápaná univerbizácia sa dá aplikovať vari na každý derivát a jeho slovotvornú parafrázu, ktorá je spojením s veľmi všeobecným významom (Kolářová, s. 281), na rozdiel od združených pomenovaní (východiskových či multiverbizovaných) sa však slovotvorné parafrázy v textoch bežne nevyskytujú. Obidve kapitoly ponúkajú výhody korpusových výskumov (autentický materiál); vyčítať im možno to, čo sa objavuje vo výraznejšej podobe ďalej – detailný rozbeh pri riešení vybraného problému a vypustený koniec. Možno by si táto časť zaslúžila osamostatnenie v spoločnej monografii s rozšírením záberu a veľa by získala hlavne spojením obidvoch častí.

2 Výskum variantnosti a ďalších vybraných problémov z morfológie

Charakteristické vlastnosti celej publikácie – nový inšpirujúci materiál, návrat k už publikovaným prácam skúmajúcim vybrané, často parciálne javy, terminologická neprepojenosť príspevkov – sa objavujú aj v ďalšej časti. Spoločné závery úvah F. Štíchu a J. M. Tuškovej o vymedzení termínov *variant* (variantné koncovky vo vzťahu komplementárnej distribúcie pri deklinačnom type) a *dubleta* (variantné koncovky pri jednej lexéme) sa ďalej u iných autorov nerešpektujú. J. M. Tušková v štúdiu *Variantnost ve flexi apelativních feminin* vylúčila z problematiky propriá, proti tomu svedčí situácia v slovenčine, kde sa varianty využívajú aj na gramatické odlišenie apelatív (*seč, chrast' -i*) a proprií (*Seč, Chrast' -e*). V češtine je medzi vzorom *kost* a *píseň* vysoký rozsah variantnosti, pričom variantnosť v Dpl/ Lpl, ale aj v Ipl je podmienená hlavne fonologicky.⁸ Napriek relevantnosti fonologického faktora v češtine, opierajúceho sa o dominantný sufix *-ost* s tvrdým zakončením, sa prechody medzi vzormi *kost* a *píseň* dotýkajú aj Gsg a Npl/Apl, kde by slavistický pohľad na pohyb medzi týmito vzormi pri interpretácii príkladov pomohol.⁹ Nezanedbateľné je to, čo slovanské jazyky spája, napr. fakt, že prechody sa týkajú len zlomku substan-

⁷ Pre čitateľa nie je optimálnym riešením upozornenie na hraničné prípady poznámkou alebo konštatovaním ako na s. 93 o deriváte, že sa môže interpretovať aj ako univerbizát, porov. aj poznámku 19, s. 322 – „...mnohé z odvodených názvů osob, které zde pojímáme jako univerbizáty, jsou v předcházející kapitole F. Štíchy pojaty jako deriváty“.

⁸ Porov. 258 feminín s koncovkou Dpl *-em* po tvrdých konsonantoch, 41 feminín s koncovkou *-ím* po mäkkých konsonantoch, 16 feminín s dubletnou koncovkou *-em/-ím*, napr. *mast, past, pěst, zvěst, čelist, nenávisť, kost, část, věc, nemoc, řeč, zeď, paměť*.

⁹ Napr. v slovenčine sa tieto vzory (obidva s mäkkým zakončením) odlišujú len v Gsg a Npl/Apl, preto tu platí, že sa výraznejšie filtrujú hlavne na základe sémantického faktora, opierajúceho sa o derivačný faktor – vysokú produktivitu formantu *-ost*.

tív,¹⁰ netýkajú sa ustálených spojení a variantnosť v Gsg a Npl/Apl je podmienená sémanticky (*hrst, past, peleš, propust, výpusť, čtvrt, trať, stat, pečeť, zášť, zeměžluč, nit, perout, lod*). Korpusový výskum autorky dokumentuje aj rozpor medzi nepružnou kodifikáciou a dynamickým úzom (porov. pomer *chuti/chute* v ČNK 2/26), ale aj sémantické odlišenie typov: *paměť* (ľudská – počítačová), *čtvrť* (mestská – matematicky definovaná).

Rozsiahla štúdia Mileny Hebal-Jezierskej *Variantnost ve flexi životných maskulin* skúma variantnosť a dubletnosť v Npl (-i/-ové, -i/-é, -é/-ové, -ové/-i) a Dsg/Lsg (-ovi/-u, -u/-ovi, -ovi/-i, -i/-ovi) pri pomenovaniach zvierat a osôb pri vzoroch *pán, muž a soudce* na jednej strane príliš analyticky, ale na druhej strane nekomplexne (bez vzoru *předseda*).¹¹ Kompozične sa štúdia vyznačuje únavným stereotypným opisom korpusových údajov a prináša veľmi všeobecné čiastkové zhrnutia – sedem parciálnych facitov bez vzájomného prepojenia a bez konečného zhrnutia. Autorka pracuje s termínom dominantná koncovka, ktorú vymedzuje minimálne 80% výskytom.

Neil Bermel v príspevku *Variantnost ve flexi tvrdých neživotných maskulin*, ktoré tvoria prevažnú väčšinu všetkých neživotných maskulín, skúma vzor *hrad* torzovito, nevyužíva možnosti, ktoré ponúka termín dominantná koncovka M. Hebal-Jezierskej, vymedzená percentuálne. Variantnosť obmedzuje na Gsg a Asg, v ktorých je pomer medzi -u/-a porovnateľný s naším výskumom až 80 % -u a 20 % -a (Sokolová, 2007). Prevaha vzoru *hrad* aj dominantnosť koncovky Gsg -u súvisí s internacionalizáciou a intelektualizáciou lexikálnej zásoby obidvoch jazykov. Autor bližšie analyzuje 112 dublet podľa výskytu v korpusoch a slovníkoch. Škálu jednotlivých realizácií pre Gsg dokladá reálnymi číslami bez percentuálneho vyjadrenia: prevaha -u/(-a), -u>-a; variantnosť koncoviek -u/-a, -a/-u; prevaha -a>-u, -a(-u) a pre Asg: prevaha nulovej koncovky -0/(-a), -0>-a; variantnosť koncoviek -0/-a, -a/-0, prevaha -a>-0, len -a.

Vojtěch Jindra sa v štúdiu *Obouvidovost* zaoberá na základe korpusových dát vývojovou dynamikou biaspektuálnych slovíčok. Biaspektuálne verbá majú zmysel ako adaptačný stupeň medzi prevzatými jednovidovými imperfektívami, perfektívami a aspektovými koreláciami po ich udomácnení (Sokolová, 2010), diskutabilnou je pre nás biaspektuálnosť domácich slovíčok, preto sa na príkladoch, ktoré uvádza V. Jindra a ktoré sú zhodné so slovenčinou, pokúsime poukázať na niektoré pozoruhodné skutočnosti. Ako biaspektálne sa v lexikónoch označujú: a) domáce ekvivalenty prevzatých biaspektuálnych slo-

¹⁰ V češtine sa to týka zo 4 351 len 146 feminín, v slovakistike sa registruje za obdobie vyše 100 rokov úplný prechod vyše 50 feminín bývalých i-kmeňov – k vzoru *dlaň*, ktoré sa vrátane typov s čiastočným prechodom v zásade prekrývajú s českým materiálom.

¹¹ Vyňatie jednej integrovanej časti štúdie s odôvodnením, že bude zverejnená inde, je v publikácii, v ktorej sa bežne vyskytujú už publikované práce, hoci okrem štúdie J. Hoffmannovej a I. Kolářovej (s. 1120) sa to neuvádza, prekvapujúce.

vies na základe analógie, porov. *kanonizovať – svatořečiť* (analogicky *blahořečiť, zlořečiť*), *glorifikovať – velebit*, *infikovať – nakazit*, *falzifikovať – padělat*¹²; b) verbá s rozporom medzi ich morfematickou štruktúrou, ktorá je typická pre imperfektívnu (*darovať*, *oferovať*, *pokutovať* *zálohou sa*, *úverovať*), a ich perfektívnu parafrázou (*dať dar*, *oferu*, *zálohu* atď.); c) ďalšou skupinou sú kvázibi-aspetuálne lexémy s vidovo odlišnými lexiami, ak je jedna lexia perfektívna a druhá imperfektívna (porov. slovenské príklady *dúfam, že pristane na môj návrh* – dok. a *šaty jej pristanú* – nedok.), resp. sú kvázibi-aspetuálne lexémy s vidovo odlišnými nereflexívnymi a reflexívnymi lexémami: dok. *venovať* – nedok. *venovať sa*. Ak by sme tieto skutočnosti zohľadnili, zistíme, že domáce obojvidové verbá sa nielenže nerozširujú, ale často „prežívajú“ len v slovníkoch.

V štúdiu *Imperativ* si Andrej Izotov nevšima variantnosť tvorenia imperatív -*o/-i*, hoci korpusový výskum prináša do variantnosti tvorenia imperatívu užitočné informácie (Sokolová – Bónová, 2008). Zo svojej monografie vyberá niektoré zaujímavosti o široko chápanom imperatíve. Zaujali ho príklady na neparadigmatické typy syntetického imperatívu s nezhodou formy a obsahu, napr. *zůstaň každý na svém místě, nikdo se nehni* – namiesto *nech zostane každý na svojom mieste, nech sa nikto nepohne*. Nazdávame sa, že v týchto skrivených formách neparadigmatickosť nie je len záležitosťou imperatívu, ale aj vždy maskulínneho pronomina *kdo* a jeho derivátov¹³. V rámci analytického imperatívu s partikulou *ať* a *necht'*¹⁴ skúma popri imperatíve pre 3. osobu (*ať to udělá*) aj konkurenčné formy pre 2. a 1. osobu (*ať jsi tady!*, *ať nepřijdete pozdě!* *ať to vydržím*, *ať jedeme zpátky*), zriedkavý imperatív s pasívnym participiom (*buď povýšen*) a desémantizované imperatívy napr. *pojď/te*, *běž/te*, *koukej/te*, *rač/te* s infinitívom.

K problematike substantív sa vracia Miloslav Vondráček v dvoch štúdiách *Rod* (570 – 609) a *Životnost* (610 – 652), v ktorých sa riešia známe veci, vzťah prirodzeného a gramatického rodu, skratky a ich rod, prechyl'ovanie – frekventované feminatíva (*politická*) a zriedkavé maskulinatíva (desufixálny typ *prostítut*). Autor skúma a) sémanticky vyjadrovanú mužskosť (*pán*), ženskosť (*dáma*), resp. nemužskosť, neženskosť (*dítě*) či životnosť (*člověk*); b) ďalej sémanticky formalizovaný rod (generické maskulínium – *host*, feminínium – *drbna*, neutrum – *prase*) či formalizovanú životnosť (*robot*) a c) formálny rod (*dvůr*, *stáj*, *bělidlo*) či formálnu životnosť (*sčítanec*). V štúdiu o životnosti ho zaujíma

¹² V češtine sa to týka aj slovesa *soustředit*, v slovenčine fungujú dvojice nedok. *koncentrovat' – skoncentrovat'*; dok. *sústrediť – sústred'ovat'*, hoci v spontánných prehovoroch sa objavuje aj nekodifikované analytické futúrum **budem sa sústrediť*, pravdepodobne analogicky podľa imperfektív *súperiť*, *súhlasit'*, *súvisiet'*, *súťažit'*.

¹³ Táto vlastnosť pronomina *kdo* sa objavuje aj v príkladoch V. Petkeviča (*my, kdo odcházíme*).

¹⁴ Autorovi, editorovi aj recenzentom unikla chyba v titulku na s. 558 *necht' + imperatív* miesto indikatív.

predovšetkým kolísanie životnosti pod vplyvom formy (-*tel*, pri neodvedených substantívach: *sleď, kalich*), charakteru referenčných objektov (*kríženec, bacil*), personifikácie (*robot*) a pragmaticky či transonymizačne podmienené kolísanie (*křemenáč, hřib; Uran*).

Výskum pronomín zastupuje štúdia Světlý Čmejrkovéj *Posesivní reflexivizace: Zájmeno svůj, jeho použití a významy*, ktorá je ukázkou ako možno vzhľadom na dlhoročný záujem autorky o túto problematiku s odvolaním sa na históriu aj pomocou nového jazykového materiálu presvedčivo posúdiť čiastkový problém. Autorka na korpusovom materiáli preveruje syntaktické pravidlá posesívnej reflexivizácie v jednoduchých výpovediach (*vzpomínala jsem na svého učitele*) aj v nejednoznačných kondenzovaných výpovediach (*poradil jí zavolat svému učiteli – jeho/jejímu učiteli*). Skúma extralingválne, intralingválne a interlingválne podmienky, ktoré o reflexivizácii spolurozhodujú a spôsobujú, že jednoznačné pravidlo na používanie pronomína *svůj* neexistuje. Rezignácia na reflexivizáciu sa dá interpretovať aj ako indikátor hovorovosti (znak subjektívnosti či naratívnosti), ktorá sa imituje aj v písaných umeleckých textoch.

Rozsiahla štúdia Josefa Šimandla *Číslovky: obecný rámec, číslovky základní a řadové* tiež nadväzuje na autorove predchádzajúce práce. Autor používa termíny kvantovosť, kvantum miesto termínu kvantita (kvantita vokálov), všima si spoluprácu prostriedkov patriacich do funkčno-sémantickej kategórie kvantovosti, napr. *Míra zaměstnanosti stoupla o 0.1 bodu na 73.5 procenta* – a nad rámec témy analyzuje substantíva pomenújúce kvantum – miery, veličiny, objemy, priestorové vymedzenia. Na odlišenie dvoch druhov numerálií s rovnakým oborom hodnôt ($0 - \infty$)¹⁵ využíva rovnaký postup pri ich opise. Zo sémantického aspektu je pre kardináliá relevantný počet a „aritmetický“ spôsob, pre ordináliá poradie v kvantifikovanom rade a taktický spôsob. Okrem ich inventárov (*nula, jeden; nultý, první/prvý*) si všima aj sekundárne typy, napr. pri kardináliách v matematike využívané rangové číslovky desiatky, stovky, tisíciky; číselné zápisy 10^6 ; pri ordináliách napr. odpočítavanie pri tanci, rozpočítavanie, v numerickej funkcii pri odmocninách (*na druhou, na třetí*), v dátumoch (dni 1.–31., mesiace 1.–12.), pri udávaní času (*blíží se patnáctá, každý dvanáctý a půlty*). Autor sa venuje aj tvoreniu kardinálií¹⁶ a ordinálií¹⁷ a výskumu ich variantnosti: *první* (96,95 %)/*prvý* (3,05 %), *dvaapůlty/dvouapůlty, sedmapůlty; zatřetí* (148): *za třetí* (1961). Netradične v rámci numerálií skúma aj ich derivačný potenciál, porov. motiváty kardinálií – pomenovanie číslic, nositeľ čísla – *jedničkář, pětkář*, adjek-

¹⁵ Pomenovania vysokých hodnôt existujú v nematematickom použití v zásade len hypoteticky, keďže numeráliá pomenújúce vysoké hodnoty často strácajú presnosť: *milion výmluv, sto možností* neznamená 100, ale mnoho výhovoriek a mnoho možností.

¹⁶ Vhodnejší termín než komponent na označenie -*náct, -cet, -desát* je sufixoid.

¹⁷ Okrem transflexie (-*y pátý, -í - tisící*) sa na ich tvorenie využíva sufixácia (-*tý - nultý, -etí - třetí*) a zaujímavá je poznámka o starobylosti tohto tvorenia (*třetí*).

tíva *milionový*¹⁸. Osobitne si všíma numerálne komponenty kompozít (*jedno-, dvou-/dvoj-, tří-/troj-*) a konštatuje výrazný ústup podôb podľa kolektívnych numerálií v prospech foriem kardinálií, napr. *tříbodový : trojbodový* (256 : 7). Aj pri ordináliách uvádza ich derivačný potenciál: nositeľ poradia *třeták*, jubileá *padesátiny*, jubilanti *padesátník*, unikátne *druhotiny*; sporadicky sa vyskytujú ako komponenty kompozít: *prvo-, druho-*, ale aj *třetířadý, čtvrtohory*). Ku koncu štúdie (bod 4) je to zmes náčrtov: ortografia, datový štýl či stvárnenie numerálnych skupín.

3 Korpusový výskum vetnej syntaxe

F. Štícha v kapitole *Slovosled a aktuální členění věty* nadväzuje na svoje predchádzajúce práce a zase na začiatku detailne rozpracúva pojem téma, kým problematiku rémy už nevyvážene k téme skrakuje. Okrem témy a rémy definuje termíny ako fixný gramatický a aktuálny slovosled, aktuálne členenie, pozícia klitík a atribútu, predmet komunikácie, tematický komplex, kontextová zapojenosť, uvádzacia a nadväzovacia téma ap. Autor využíva okrem korpusových výskumov veľmi efektívne aj porovnávanie s nemčinou. Korpusové štatistiky a ilustračné príklady sú prevažne presvedčivé, rozpaky však budí neodlíšenie adverbii *venku, loni* a partikul *těž, přece, údajně, hlavně*, pričom autorove korpusové výsledky ich odlišné funkcie a odlišnú slovnodruhovú platnosť v textoch skôr potvrdzujú. Autorove výsledky potvrdili aj našu hypotézu, že pri neakčných subjektovo-objektových slovesách (*vadit, těšit, připadat, překvapovat, hrozit, chybět*) je postpozícia syntaktického subjektu/subjektovej vety nepríznaková a pri výskume aktuálneho členenia túto ich zvláštnosť treba brať do úvahy, porov. nepríznaková postpozícia subjektu *chybí mu úroveň, bolí ho hlava; mrzí ji to, vadí jí to*. Zaujímavé sú autorove postrehy o infinitíve či pasívnom participiu ako súčasti futurálnych či pasívnych tvarov na začiatku výpovede (*zahálet nebude, modernizovány jsou*), ktoré okrem iného dokumentujú aj status segmentov *nebude, jsou* ako gramatickej morfémy v rámci analytických tvarov futúra a pasíva.

Názov príspevku Ludmily Uhlířovej *Slovosled jmenné skupiny: Předložka jako prostředek delimitace jmenné skupiny zleva* s posunom od široko formulovaného k úzko vymedzenému problému charakterizuje posudzovanú publikáciu ako celok. Autorka očami skúsenej odborníčky skúma prepozície ako prostriedok ľavostrannej delimitácie pri zmnožení nominálnej frázy alebo prepozícií, dokumentuje podmienky na neopakovanie prepozícií, a to pri ich zhode (*v myšlení i konání*), podmienky na ich opakovanie pri nezhode (*ve Francii a v Německu, v Čechách a na Slovensku* atď.), pri zdôraznení (*jednak v myšlení*,

¹⁸ Súhlasíme s autorom, že tzv. veľkosťové numeráliá sú adjektíva (*tisícový*), a tzv. úplnostné numeráliá sú pronomína (*oba*), typ *několik* – pokladá J. Šimandl za deiktické numerále, viac argumentov je za jeho hodnotenie ako numerálneho pronomína (porov. rad *někdo, někdy, několik*).

jednak v konání); neopakovanie substantíva pri zmnožení prepozícií (*nad i pod hladinou*), dve prepozície pri prepozicionálnej delimitácii prepozicionálnej frázy (*za pro nás výhodných podmínek*). Všíma si aj zriedkavú postpozíciu prepozície (*pivo nevyvináje, barokem konče, divočáky počínaje*) a okrajové prípady s partikulami (*alespoň za sto – za alespoň sto*). Nad rámec problematiky si všíma aj vzťah typov s kompozitom (*v tamtěch horách, s kdekým*) a samostatnými lexémami (*tam v těch horách, kde s kým*).

Aj v kapitole o deagentných konštrukciách *Passivum, reflexivní deagentiv a implicitní deagentiv*¹⁹ vychádza F. Štícha zo svojich predchádzajúcich prác. Korpusový výskum prináša nové impulzy, porov. percentuálne zastúpenie pasívnych tvarov v rámci všetkých tvarov vybraných sloviess, napriek chybám (pri *klást* na s. 830 a 831) a napriek pochybnostiam o niektorých údajoch (pri *spojit, otevřít, přijmout, postavit, zbavit, vydat*), posúva výskum deagentných konštrukcií ďalej. Autor pomocou autentických príkladov hierarchizuje ich sémantické, syntaktické, štýlotvorné funkcie, definuje reflexívne deagentívum, spresňuje jeho funkcie a konkurenciu s pasívom. Ako analytická pasívna konštrukcia sa opisuje tzv. adresátové pasívum *dostat* + pasívne participium a *dostat* + verbálne substantívum (*dostal doporučeno, dostal doporučení*). Diskutabilné je tvrdenie, že typy *toužím být obrácen, odmítám být spojován* sú súčasťou zloženého predikátu (ako *mám být trestán*), nie infinitívny objekt autosyntagmatických sloviess *toužit, odmítat*. Bohatý materiál vyvoláva aj potrebu preveriť a spresniť termín slovesný tvar a konštrukcia, prípadne termíny tvar pasíva a homonymná konštrukcia (spona a participium), porov. tvrdenie, že typy *je doporučeno, je přikryt* sú „tvary“ pasíva, lebo by to bol aktuálny préznt od dokonavého slovesa²⁰. Aj v tzv. iteratívnom pasíve (*býval často kritizován*) je *býval* skôr tvarom spony *bývat* než gramatickou morféom analytického tvaru slovesa *kritizovat*.

Markus Giger vychádzajúc zo svojej monografie sa v štúdiu *Rezultatívum* viac venuje posesívnemu typu rezultatív. O rezultatívach píše ako o slovesných tvaroch na vyjadrenie výsledného stavu, čo je tiež v rozpore s inkompatibilitou aktuálneho préznta a perfektívnosťou slovesa²¹. Prínosom štúdie sú pred-

¹⁹ Implicitné deagentívum (*psali o tom v novinách*) je v češtine okrajovým prostriedkom – často ako výsledok interferencie nielen pri prekladoch z ruštiny, nemčiny, ale aj slovenčiny, kde sa používa častejšie.

²⁰ Myslí si, že variantnosť typu *napsán/napsaný* v češtine sa podpisuje pod neostre hranice medzi pasívom a rezultatívom. Napr. v zaujímavom príklade *je změřen, zvážen, je mu odebrána ...* by v slovenčine, kde je len jedna forma pasívneho participia (*napísaný*), nebol problém interpretovať ho ako spojenie spony a viacero participií v rámci rezultatíva, pri ktorom je pasivizácia len sprievodná.

²¹ Préznt je najčastejšou časovou realizáciou rezultatív, a keby to bol gramatický tvar, bol by to préznt od dokonavého slovesa. Do úvahy sa tu neberú iné spony než *být, mít*, napr. *zůstat, cítit se*, porov. *obchody zostali/zostanú zatvorené do pondelka, niekoľko dní zostal opuchnutý, cítil sa zamilovaný*, ale ani indikátory rezultatívnosti – statická lokalizácia, par-

všetkým sémantické skupiny sloviess pri vyčlenených typoch: a) subjektové rezultatíva od netranzitívnych, hlavne procesných sloviess vyjadrujúcich rezultatívnoš bez pasivizácie a deagentizácie (*oněmět, opuchnout, oslepnout, prosáknout, zblednout, zčernat, zduřet, zhloupnout, zhubnout, zmrznout, ztuhnout, ztvrdnout, zvadnout*); b) objektové rezultatíva od tranzitívnych akčných sloviess – kreatívnych (*nakreslit*), deštruktívnych (*zničit*), manipulačných (*dovézt*), pomenujúcich sociálne či komunikačné akty (*koupit; informovat*) vyjadrujúcich rezultatívnoš s pasivizáciou a deagentizáciou; c) posesívne rezultatíva so sponou *mít* najčastejšie od tranzitívnych akčných sloviess, ktorých väčšina je mimochodom nie náhodou kompatibilná s reflexívnym formantom *si* (*poranit, zlomit; napsat, postavit, udělat, vytvořit, zachovat; položit, zabalit, zaparkovat, připravit; koupit, najmout, prodat, zaplatit, půjčit; dohodnout, domluvit, dovolit, nahlásit, nařídít, objednat, slíbit, potvrdit, popsát; nacvičit, naučit, promyslet, prostudovat, přečíst, zachytit, zjistit, zmapovat; fázové – dokončit, zahájit, odpracovat*).

Ako kapitola zo slovesnej valencie slúži tematicky úzko vymedzený príspevok Jarmily Panevovej *Předložka o + akuzativ ve valenční pozici*, v ktorom sa skúma člen s ustálenou formou, ktorý je na prechode medzi valenčným a nevalenčným členom. Ako skôr valenčný člen sa dá hodnotiť prekážka a paciens: prekážka sa vyskytuje vo valenčnej štruktúre intranzitív typu *zakopnout, opřít se o* alebo spolu s inštrumentálom v type *praštit hlavou o*; v štruktúre tranzitív v type *zlomit o*; paciens/výsledok sa vyskytuje pri verbách typu *požádat; usilovat; bát se; pečovat; připravit o něco*. Nazdávame sa, že skôr ako nevalenčný sa vyskytuje kvantifikovateľný rozdiel pri deadjektívnych modifikačných verbách *obohacovat, oslabit, rozšířit, zdražit, zhubnout, zkrátit, zmenšit o něco*; resp. pri manipulačných verbách *pohnout se, popojet, posunout, uniknout o něco*.

Vladimír Petkevič si zámerne nevšima „normálne“ fungovanie kongruencie, z aspektu automatického spracovania skúma len *Některé jevy kongruence*. Klasické poznatky o kongruencii sa dopĺňajú pri koordinovaných subjektoch pred predikátom (napr. *můry a motýli nejsou totéž, otec a já ho očekáváme*; ale *tato lhostejnost a laxnost byla již zaplacena milióny životů*) a po predikáte (*zítra máme ty a já [...]*; vrátane „hypotakticky koordinovaného subjektu“ *společně ho zlikvidují Jim s Tomem*). Pri jeho analýze sa neodlišujú typy s nezhodou formy a obsahu (*nikdo nejsme úplně čistý, ani jeden z nás jsme to neviděli*) a diskutabilné typy, keďže napríklad za subjekt pokladá V. Petkevič v príkladoch *bylo nás ve třídě jednadvacet; přes jeden milión osob zahyne* číslov-

---

tikuly už, ešte nie alebo časové vymedzenie trvania výsledného stavu (*od .../ do... je zatvorený*).

ky (*jednadvacet, jeden milión*), nie genitívny tvar (*nás, osob*)²² a v príklade *první štace bylo Rakousko* je podľa neho mennou časťou *Rakousko*, nie *první štace*.

Jarmila Panevová a Alexandr Rosen vychádzajú v príspevku *Zvláštní přípa- dy shody: doplněk u infinitivu*, ktorý by mohol patriť aj do kapitoly o nominalizácii, z Chomského rozlíšenia slovies kontroly (napr. *zabránit, zaká- zat, doporučit, toužit, přát si, slíbit, odepřít, odmítnout, navrhnout, přimět, pře- svědčit, donutit, nutit, vyzvat, odnaučit, nakázat, chodit, vyhnat*), pri ktorých je subjekt infinitívu koreferenčný s antecedentom (*Lukáš*), ale doplnok je s ním nekongruentný – je v nominative: *Lucka zabránila Lukášovi řídit opilý*. Porov. aj sloveso kontroly v príkladoch: *Přiměla primáře operovat prezidenta. Přiměla prezidenta nechat se operovat od primáře*. Pri slovesách vyzdvihovania (*raising*), napr. *začít, slyšet, najít, přistihnout, zažít, spatřit, vidět* je subjekt infinitívu vyzdvihnutý (kúň), ale doplnok je kongruentný s antecedentom: *Spatřila koně cválat neosedlaného*. Porov. aj slovesá *raising* v príkladoch: *Lidé začali nakládat debny. Viděla primáře operovat prezidenta. Viděla prezidenta nechat se operovat od primáře*. Štúdia prináša zaujímavý postreh aj o tom, že v kvantifikovaných frázach sa forma adjektíválnych doplnkov mení na genitív: *Mnoho vlků chodí po lese hladových. Spatřila pět koní cválat neosedlaných*. Záver štúdie, ktorá nepracuje s korpusovým materiálom, ale vykonštruovanými schémami (porov. príklad *Jen málo dívek touží zůstat štíhlých.*) – že slovesá *raising* a kontrol sa nekryjú s typom zhody – možno relativizovať, keďže medzi slovesá *raising* sú zaradené *syntaktická (začít)* aj *autosémantická (vidět)*.

Petr Karlík a František Štícha sa zaoberajú v rámci osobitnej kapitoly *Ně- které jevy nominalizace* užšie vymedzenou nominalizáciou pomocou neurčitých verbálnych tvarov, ktoré prehľadne klasifikujú, pričom sa koncentrujú na infini- tív a tri jeho typy: *Petr slíbil Marii přijít včas; Eva se (mi) zdá (být) smutná; Mám/Je kde spát*. V prvom type sa skúmajú sémantické kontroly so subjekto- vým kontrolórom pri slovesách *prát si, předsezít si, troufnout si, usmyslet si, naplánovat si, snažit se, toužit, dychtit, prahnout, mínit, bát se, zdráhat se, stih- nout, rozhodnout se (snažil se/rozhodl se přijít včas)*, s objektovým kontrolórom pri slovesách *donutit, nutit, přimět, přesvědčit, vyzvat, odnaučit, nakázat, ponou- kat, přemlouvat, nabádat, prosit (nutil syna chodit do houslí)*, so subjektovým alebo objektovým kontrolórom pri slovesách *slíbit, odepřít*. Okrem nearbitrárne chápaných typov sa osobitne skúmajú arbitrárne s nešpecifikovanou referenci- ou (*patřilo by se/bylo by dobré odejít*), autori tu osobitne dokladujú objektovú kontrolu pri pasíve slovies s nepriamym objektom (*bylo mu doporučeno /doporučeno/zakázáno/umožneno odejít*) a subjektovú kontrolu pri pasíve slo- vies s priamym objektom (*dítě bylo nuceno odejít*), napr. *byl pově-*

²² Splývajú mu tak typy, ktoré sa v slovakistike pokladajú za numerálny atribút a genitív- ny subjekt (*že jich milión umřelo* – subjekt *jich*), bližšie Ivanová, 2011, s. 55 a typ, v ktorom sa *milión* presadzuje ako samostatná entita (*že by to měl být již milión osob*) ako pri *miliarda*, kde je nesklonnosť číslovky vylúčená (*miliarda ich zomřela/*zomřelo*).

řen/zplnomocněn jednat. Pri kondenzácii si všímajú aj presúvanie enklitik charakteristické pre češtinu a slovenčinu. Miesto typu *Petr slíbil mýt se, Petr odmítl dotknout se ho* s enklitikou po reflexívnom slovese sa enklitika môže presunúť na pozíciu po prvom prízvukovanom celku *Petr se slíbil mýt, Petr se ho odmítl dotknout*. Autori skúmajú aj podmienky na blokovanie takéhoto presúvania enklitik (**slíbil se matce mýt; *Petr se si rozhodl zazpívat*). V druhom (*Eva se (mi) zdá (být) smutná*) a treťom type nominalizácie (*Mám/Je kde spát.*) sa skúma okrem iného konkurencia infinitívu s vedľajšou vetou a podmienky na blokáciu kondenzácie (kondicionál, modálne verbum, prítomnosť neurčitých či záporových pronomín).

Problematikou kondenzácie pomocou infinitívu sa zaoberá aj Jarmila Panevová v dvoch príspevkoch. V prvom príspevku *Infinitiv ve funkci atributu* skúma substantíva *možnost, snaha, právo, schopnost, šance, pokus, cíl, potřeba, povinnost, důvod*, ktoré so sémanticky vyprázdnenými slovesami *mít, dostat, získat, dát* a infinitívom tvoria analytické pomenovania a ako celok kontrolujú infinitív.²³ Pri slovesách *mít, dostat, ponechávat si, přijít, vzdát se, získat* a ich spojeniach so substantívami *možnost, snaha, právo, schopnost, šance, pokus, cíl, potřeba, povinnost, důvod* je subjektová kontrola; pri slovesách s adresátom *dát, pokytnout, umožnit, omezit, nabídnout, zbavit, přidělit, odebrát* a uvedenými substantívami *možnost, snaha, právo, schopnost, šance, pokus, cíl, potřeba, povinnost, důvod* je adresátová kontrola (*má právo napsát cokoliv; dal nám právo rozhodovat*). Všeobecný kontrolór je v typoch *vzniká povinnost platit, není důvod odejít*.

V druhom príspevku *Nominalizace vyjádřené slovesnými adjektivy* skúma J. Panevová adjektíva na *-ící, -vší, ich* časové korelácie s časom riadiacej predikácie, ale všima si hlavne typy verbálnych adjektív z pasívnych participií *-ný/-tý* a ich konkurenciu s vedľajšou vetou vrátane predpokladov nominalizácie a ich obmedzení. Adjektívne deriváty sa používajú, ak nie je potrebné explicitne vyjadriť časové vzťahy, keďže medzi adjektívnou nominalizáciou a vedľajšou vetou je len vzťah kvázisynonymie.

4 Korpusový výskum nadvetnej syntaxe

Ivana Kolářová v príspevku *Základní jevy koreference* vymedzuje termín anaforkum a všima si konkurenciu anaforických substantív a anaforických pronomín *ten, ta, to, takový*; konkurenciu anaforika *to* a anaforických pronomín *ten, ta*; substantív *situace, problém, případ, přístup, zpráva, slova, informace* a pronomína *takový*.

²³ Autorka si nevšíma vzťah k ďalším modálnym prostriedkom *mít možnost - moci - je možno - je možné*.

L. Uhlířová v příspěvku *Textová koreference – empirické ohlédnutí po třech jevech (spíše) periferních* poukazuje okrem vymedzenia nepresnej anafory pomocou koreferentov na relevantnosť informácie o relatívnej frekvencii demonstratív *tento, ten a onen* v textoch²⁴ a výskytu samostatne použitého zámena *tento* ako kataforika (*První myšlenka je tato: je třeba...*) a anaforika (*Z předložných projektů se tento netají zahraničním podílníkem.*).

Jana Bílková (*Větné struktury s exponovanou logickou formou*) skúma formálnu tautológiu s apriórnu pravdivosťou a formálnu kontradikciu s apriórnu nepravdivosťou vo formálnej logike a prirodzenom jazyku. Autorka klasifikuje pomocou korpusových dokladov typy tautológie (*rozkaz je rozkaz*) a kontradikcie (*je to příjemné i nepříjemné; byla i nebyla zlá*), ktoré uvádza materiálovo vyčerpávajúco a prehľadne v tabuľkách spolu s ich dôkladnou sémanticko-pragmatickou typológiou.

Josef Štěpán sa v štúdiu *Souvěti s řetězcovou závislostí vedlejších vět* podrobne venuje zloženým súvetiam s vedľajšími vetami najčastejšie radenými po hlavnej vete (H – V₁₋₈), ale aj pred hlavnou vetou (V₁₋₆ – H). V SYN2005 skúma kontaktné dvojice konektorov (v centre napr. typy *že kedyž, že pokud, že kdyby, že -li, že co, že až, že jestli, že i když, že zatímco*; na periférii sú spojenia *že aby, že ledva*). Proces spájania konjunkcií z dvoch viet rozširuje aj na pronominálne konektory: *kteří když; který kdyby; který sotva, kteří aby; protože když; že jaký; že který*. Podľa J. Štěpána čiarka sa nemusí písať ani v type ... *techniku, která, přestože by byla spojená s leptáním, by si uchovala grafickou podobu*, čo by už znamenalo depronominalizáciu a zásah do autosyntagmatickosti konektora *kteří*. Proces spájania viacerých konektorov bez vydelenia čiarkou vzniká častejšie pri neflektívnych pronominálnych konektoroch *kde, kdy, kudy*. Pri iných než nominatívnych tvaroch (*s kterými, kterou*) možno nájsť podoby: 1. bez posunu ako pronomen a s čiarkou: *síla, kterou, jakmile je uvolněna, je už téměř nemožné zastavit*; 2. bez posunu ako pronomen, ale bez čiarky: *síla, kterou jakmile je uvolněna, je už téměř nemožné zastavit*; 2. s posunom k neflektívnosti (namiesto *kterou* sa používa základný tvar *která*), ktorá sa musí po takomto posune kompenzovať ďalším osobným pronominom: *síla, která jakmile je uvolněna, je už téměř nemožné ji zastavit*.

Kombináciu konektorov vrátane spájania konektorov z dvoch viet dokumentujú aj J. Hoffmannová a I. Kolářová v příspěvku *Kombinatorika temporálních konektorů*. Ich príklady možno rozdeliť na: A) nevariantné konektory zložené z konjunkcií a partikul: *až když; jen co, jak jen; ještě když – když ještě; už když – když už; zvlášť/zvláště když; zejména když, dokonce když, jen když, než když, jako když, co když*; B) nevariantné konektory zložené z konjunkcie *když*

²⁴ Porov. výskyt anaforika *tento* v administratívnych (71 %), odborných (45 %), populárnych (39 %), publicistických (17 %), poetických (6 %) a prozaických textoch (4 %).

a autosyntagmatických komponentov patriacich do prvej vety: *v případě, když; dřív/e, když; kdysi, když; jednou, když; někdy, když; jindy, když; předtím, když*; C) variantné konektory *teprv/e když – teprv/e, když; hned jak – hned, jak; hned když – hned, když; hned co – hned, co*, pri ktorých už dochádza ku konjunkcionalizácii a písanie s čiarkou je tu vzhľadom na desémantizáciu komponentov *teprv/e, hned* akoby hyperkorektné. Variantné sú aj konektory, pri ktorých dochádza ku konjunkcionalizácii ako desémantizácii a desyntagmatizácii komponentov *ted', tenkrát, pokaždé, vždy/vždycky; dřív/e, potom, poté, mezitím*, vrátane zložených konektorov *od/do doby, za/po dobu, co*.

Miriam Fried v príspevku *Vztažné věty s nesklonným co* klasifikuje vzťahné vety na: I. atributívne s možnosťou substitúcie *ktej – co* (reštriktívne so synonymným vzťahom medzi *ten* a *takový, který/co* a nereštriktívne – *ten/*takový, který/co*); II. neatributívne s obmedzeniami substitúcie *ktej – co* (explikatívne – **ten/*takový*, koordinačné – **ten/*takový* a doplnkové – po slovesách vnímania). Substitúcia *ktej – co*, ak je *ktej* v nominatívne, sa nekompenzuje osobným zámenom, pri ostatných pádoch sa vzhľadom na nesklonné *co* musí kompenzovať: *patřila k těm holkám, kterým nevdí, že jsou samy – patřila k těm holkám, co jim nevdí, že jsou samy*. Neflektívne *co* stratilo autosyntagmatickosť, je konjunkcionalizované a musí sa kompenzovať ďalším autosyntagmatickým zámenom (*jim*). Prepojenosť štúdií J. Štěpána, J. Hoffmannovej – I. Kolářovej a M. Fried (*od doby, co*) by lepšie poukázala na dynamiku v zložených konektoroch. Okrem neproblémových konektorov zložených z konjunkcií a partikul by lepšie vynikli aj stupne konjunkcionalizácie pronomín: 1. ako flektívne pronomíná: *ktejou, o kterých, komu, čeho, od té doby, ktejou si pamatují*; 2. neflektívne pronomíná: *kdy, kde, vždy*, ale aj nominatív pronomína *ktej* s posunom k neflektívnosti (*techniku, která přestože by byla spojena s leptáním, by si uchovávala grafickou podobu*); 3. stupeň konjunkcionalizácie, ak sa použije nominatív *ktej*, *co* namiesto iného pádu, preto sa musí kompenzovať pomocou flektívneho personále: *holkám, co jim nevdí...; síla, která jakmile je uvolněna, je už téměř nemožné ji zastavit*.

5 Závěrom

Manipulácia s takmer tisícdivostostránkovou publikáciou *Kapitoly z české gramatiky* bez registra nie je ideálna a svedčí skôr o tom, že v súčasnosti je printová forma publikovania podobných rozsiahlych výskumov pre používateľa obmedzujúca a vhodnejšia by bola elektronická forma. Klesajúca rozpracovanosť problémov v rámci kapitol aj v rámci jednotlivých štúdií svedčí zase o tom, že ani 6-ročné trvanie grantov nemusí pre takýto výskum so širokým záberom stačiť. Jednotlivé príspevky možno zaradiť do dvoch skupín – v prvej autori konfrontujú doterajšie výskumy s novým materiálom, a to buď ide o výskumy iných autorov (Dokulil) alebo vlastné „predkorporusovské“ výskumy (Štícha, Štěpán). Druhú skupinu tvoria inšpiratívne príspevky skúmajúce niektoré zriedkavé, raritné, ba až vykonštruované, zato však nové alebo neskúmané

problémy (Panevová, Petkevič, Izotov). Korpusový výskum odkryl aj častý rozpor medzi nepružnou kodifikáciou a dynamickým úzom. Vo všeobecnosti sa autorom podarilo priniesť inšpirujúci materiál, na ktorý možno efektívne nadviazať vo výskume nielen v češtine. Posudzované texty dokazujú, že korpusový výskum má v súčasnosti veľké možnosti posunúť doterajšie výsledky v lingvistike ďalej.

LITERATÚRA

Gramatika a korpus 2005. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2007.

IVANOVÁ, M. (2011): *Syntax slovenského jazyka*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2011. 249 s.

SOKOLOVÁ, M. (2007): *Nový deklinačný systém slovenských substantív*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2007. 338 s.

SOKOLOVÁ, M.: Verbálny aspekt a adaptácia prevzatých slovies v slovenčine. In: M. Šimková (ed.), *Slovo – Tvorba – Dynamickosť*. Bratislava: VEDA, SAV 2010, s. 250–264.

SOKOLOVÁ, M. – BÓNOVÁ, I.: Tvorenie imperatívu v slovenčine a lexikografická prax. In: *Slovenská reč*, 2008, roč. 73, č. 5. s. 271–280.

EURALEX 2012

History and Perspective of the World of Lexicography

Lucie Chlumská
Institute of the Czech National Corpus
lucie.chlumska@gmail.com

The EURALEX Congresses bring together professional lexicographers, publishers, researchers, software developers, and others interested in dictionaries of all types.¹ This year, the 15th Euralex congress took place in Oslo, Norway, organised by the Department of Linguistics and Scandinavian Studies (ILN), University of Oslo, and the Language Council of Norway. On 7–11 August 2012, more than 150 participants² from all over the world came to Oslo to present and to see what is new in the world of dictionaries.

The five-day conference offered a rich and interesting programme, both from the scientific and cultural perspective. On each day, participants had the opportunity to attend a plenary talk and to choose from four parallel sessions whatever suited their specialization. Among the sessions' topics were: Lexicography and identity, indigenous languages; Dictionary use, pedagogical lexicography; Lexicography and language technology; Corpus-driven lexicography; Collocations, phraseology and idioms; Morphology; and Terminology. Moreover, there were two poster sessions presenting various dictionaries and lexicographic projects, and several sponsored software demonstrations. All the papers can be found in EURALEX 2012 proceedings that will soon be made available on the EURALEX website: <http://www.euralex.org/publications/>.

The first plenary talk *Lexicography and indigenous languages* was held by Ole Henrik Magga from the Saami University College in Kautokeino. Dressed in

---

¹ <http://www.hf.uio.no/iln/forskning/aktuelt/arrangementer/konferanser/2012/euralex/>

² Based on the number of papers and estimated by the author.

the Saami traditional folk costume, he addressed the issues of indigenous languages. These languages have been disappearing rapidly and lexicographic work is probably the only possible way to keep them alive. As Professor Magga said, for the past 40 years, substantial resources have been allocated, especially in Norway, to the education of teachers and printing of books, including dictionaries, in Saami. Saami, or more precisely all the ten Saami languages (all of which are endangered according to the UNESCO Atlas, one is already extinct) have a rich terminology on nature and animals, especially on reindeer. Also, Saami is probably the richest language in snow terminology in the world. Magga argues that work with indigenous languages is rewarding because there are so many phenomena that have still not been properly described and understood in languages. The research in indigenous languages may help reveal them.

Another interesting plenary session was Arnfinn Muruvik Vonen's talk on *Diversity and democracy: written varieties of Norwegian*. The Norwegian language, in its diverse dialects, is spoken as a mother tongue by the vast majority of the population of Norway. However, the written Norwegian is also diverse: there are two official written varieties, Bokmål and Nynorsk, and considerable room for choice within each of them. Vonen explained both the historical process of diversification and the current situation, using numerous references to the report on Norwegian language policy. As Vonen concludes, frequent spelling reforms in the 20th century have instilled in the users of Norwegian an attitude towards spelling norms as results of political processes, and, subsequently, towards spelling reforms as political tools that can be used for democratic purposes.

The third plenary session held by Bolette Sanford Pedersen was called *Lexicography in Language Technology (LT)*. Pedersen pointed out that "lexical resources are applied in a large range of LT applications today spanning from morphologically based word guessing devices in mobile phones, over phonology in speech systems, syntax checking in word processing tools to semantic use in more experimental applications such as content-based information retrieval, question-answering and e-learning". In her paper, she presented some experiments made on the transfer of thematic and syntagmatic information in the Danish lexicographical core. In addition, she presented some ideas of how the lexical core as a whole can be exploited for a semantically founded establishment of a sense inventory for automatic word sense disambiguation.

Michael Rundell's talk entitled *It works in practise but will it work in theory?* tried to describe *The uneasy relationship between lexicography and matters theoretical* (as was the subtitle). In his inspiring speech, Rundell asked the

essential questions such as “What kinds of theory have the potential to make dictionaries better?” and “Is there such a thing as ‘theoretical lexicography?’”, and using the examples of metalexicographic contributions of L.V. Shcherba and H.E. Wiegand and Henning Bergenholtz’s “theory of lexicographical functions”, he tried to provide answers – he argued that the practical benefit of the above mentioned theories is rather limited. On the other hand, he mentioned several theoretical linguistic works which were of great importance for the process of dictionary making, such as Apresjan and “regular polysemy”, Mel’čuk’s lexical functions and Lakoff and Johnson’s idea about metaphor. Rundell also addressed the challenges of a new digital era and presented the idea of a “self-updating dictionary”, a desirable, but not an entirely possible concept yet. To conclude, one of the sentences used in his plenary speech might work as a catch-phrase for the lexicography in modern digital world: Do not resist change, manage it.

Last but not least, the fifth plenary talk *Lexicography in the Crystal Ball: Facts, trends and outlook* by Gilles-Maurice de Schryver provided the conference participants with a unique opportunity to compare the previous Euralex congresses from many different perspectives. It was literally a summary of the 15-year-old Euralex history: all major protagonists and topics of the fifteen congresses to date were reviewed, cross-compared with one another, and plotted through time. De Schryver built three different databases to this purpose: the EURALEX metadata database containing information on each paper and its author(s), the EURALEX citation database and a EURALEX proceedings corpus. By courtesy of the author,³ the readers of KGA have now chance to look at some of the charts providing an excellent historical overview of what might be called the most important conference event in the lexicographic world.

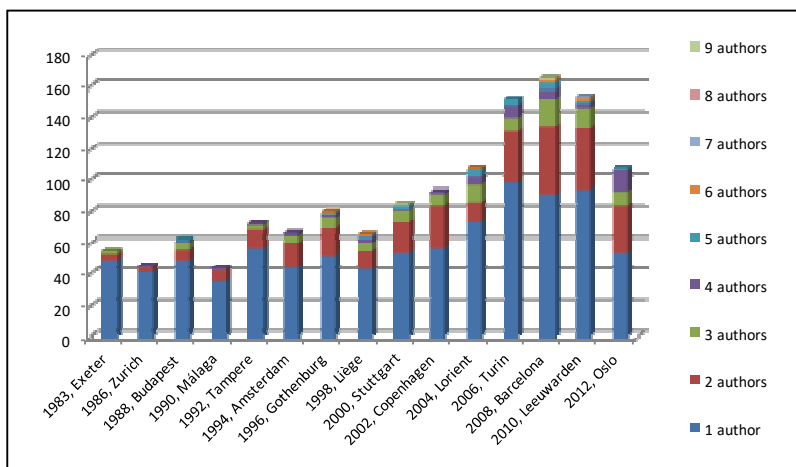
The first EURALEX congress took place in Exeter, UK, in 1983, and the second one three years later in Zürich. From then on, EURALEX conferences have been held every two years in various European cities. Figure 1⁴ shows the number of papers submitted, accepted and presented at the congress, the overall number being 1 354 papers written so far.

---

³ The author kindly thanks Gilles-Maurice de Schryver for providing the charts.

⁴ The numbering of charts has been altered for the purpose of this report.

Figure 1: Papers per congress, showing number of authors per paper

If we have a look at the most prolific authors of papers, we get the results as presented in Table 1. We have two Czech representatives among them, Professor František Čermák, and Pavel Rychlý. The first place is occupied by Professor Ulrich Heid from the Stuttgart University who co-authored three different papers at this year’s conference.

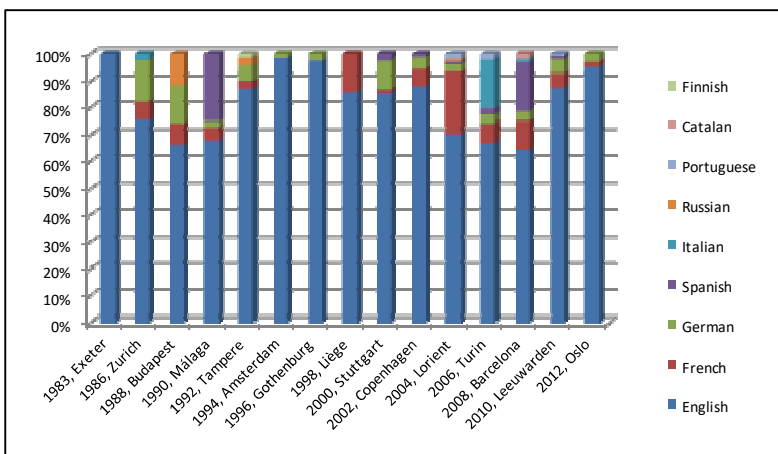
Table 1: Author returns across the various congresses (with > 5 papers)

Author	1983	1986	1988	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Heid, Ulrich	19		1	1		2	2	2	1	1	2	1	1	2	3
Kilgarriff, Adam	15					1	1	1	1	1	1	2	2	3	2
Hanks, Patrick	12	1	1					1	2		1	1	2	2	1
Fontenelle, Thierry	11			1	1	1	2	1	1	1	1	1	1		
Calzolari, Nicoletta	9	1	1	1		1	1	2	2						
de Schryver, Gilles-Maurice	9								1	1		3	1	2	1
DeCesaris, Janet	9							1	1	1	1	2	1	1	1
Verlinde, Serge	9				1	1		2		2	1	1		1	
Abel, Andrea	8								1	1	1	1	2	1	1
Atkins, B. T. Sue	8		1	1				2				1		2	
Binon, Jean	8				1	1		2			1	1	1		1
Picchi, Eugenio	8	1	1		1	1	2	1				1			
Prinsloo, Daan J.	8								1	1	1	1	2	1	1
Rundell, Michael	8	1					1			1		1	1	2	1
ten Hacken, Pius	8				1				1	2		1	1	1	1
Bogaards, Paul	7				1	1		1		1	1		1	1	
Braasch, Anna	7					1			1	1	1	1	1	1	
Čermák, František	7					1			1	1	1		1	1	1

Dobrovol'skij, Dmitrij O.	7								1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Gouws, Rufus H.	7	1								1									2	1	1	
Lew, Robert	7																		2	1	1	
Martin, Willy	7		1	1	1														2	1	1	
Moon, Rosamund	7	1																		1	1	
Swanepoel, Piet H.	7																			1	1	
van der Meer, Geart	7																			1	1	
Varantola, Krista	7																			2	1	
Artola Zubillaga, Xabier	6																			2	1	
Battaner, María Paz	6																			1	1	
Hartmann, Reinhard R. K.	6																			1	1	
Kernerman, Ari (Lionel)	6																			1	1	
Knowles, Francis E. (Frank)	6	1	1	1	1															1	1	
Krek, Simon	6																			2	2	2
L'Homme, Marie-Claude	6																			1	1	
Marello, Carla	6	1																		1	1	
Meyer, Ingrid	6																			2	1	
Montemagni, Simonetta	6																			1	1	
Pajzs, Júlia	6																			1	1	
Roventini, Adriana	6	1	1																	1	1	
Rychlý, Pavel	6																			2	1	
Sköldberg, Emma	6																			1	2	
Trap-Jensen, Lars	6																			1	1	
Veisbergs, Andrejs	6																			1	1	
Williams, Geoffrey C.	6																			1	2	

Figure 2 summarizes languages of papers; it is no surprise that English, the scientific lingua franca, has always been prevailing, but other European languages, such as French, German and Spanish are also quite prominent, especially when the congress takes place in the given country.

Figure 2: Languages of papers, in % per congress

Interesting fact is that Czech as a subject of research is on the rise, as indicates Figure 3. Within the Slavonic language group, Czech was the most examined language both at the 2000 EURALEX and this year in Oslo.

Figure 3: Trend for Slavic languages

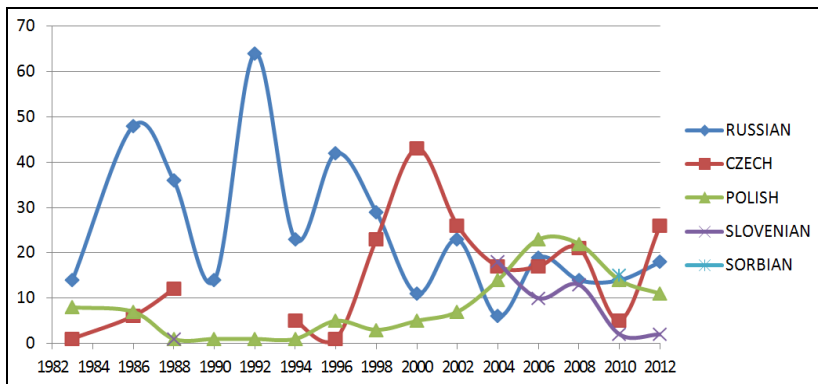
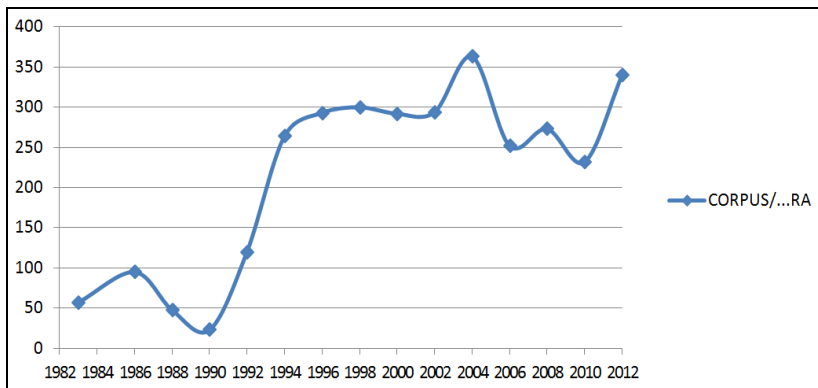

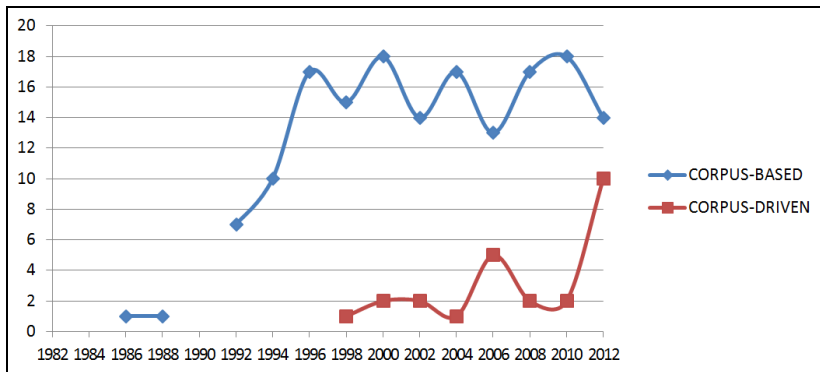
Figure 4 is indicating the usage of the term “corpus” in the EURALEX proceedings corpus clearly mirrors the corpus linguistics boom in the 1990s.

Figure 4: Trend for Corpus

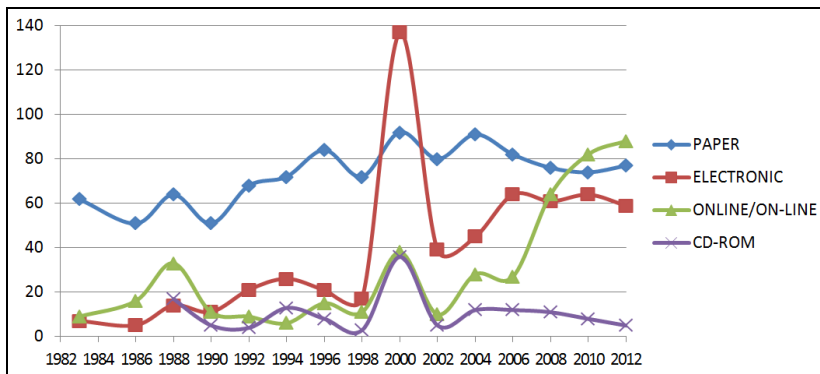
Let us have a look at two other corpus linguistics’ notions that are widely discussed: “corpus-based” and “corpus-driven”. Figure 5 clearly indicates the shift of interest from corpus-based to corpus-driven research.

Figure 5: Trend for Corpus-based vs. Corpus-driven

To conclude de Schryver’s chart presentation with a proper dictionary topic, let us focus on attributes that are usually connected with the word dictionary. It is obvious that CD-ROM dictionaries (as well as the medium itself) are long past their prime, whereas online dictionaries take over in the 21st century. Interestingly enough, paper dictionaries (thought to soon become extinct by many) are still well discussed.

Figure 6: Trend for Paper, Electronic, Online, and CD-ROM

Unfortunately, due to space limitations, it is not possible to discuss other papers in such a detail. Let me point out only the highlights of the most interesting sections. One of the papers worth mentioning was called *To Teach Little Boys and Girls What Is Proper For Them To Know: Gendered Education and the Nineteenth Century Children’s Dictionary* and presented by S. H. Iversen. She

focused on children's dictionaries of the 18th and 19th centuries and argued that many of the dictionaries assigned different roles to boys and girls: a prototypical child was "a boy" contrary to the concept of "a good girl" associated with domestic duties and good appearance. Iversen also pointed out the differences in illustrations between a dictionary compiled by men, and one compiled by a women. This interesting paper would make an even bigger impression if the author used a presentation – she was probably the only speaker to use only her voice and no visual aids.

Another interesting contribution was presented by our Slovak colleague A. Jarošová: *The dictionary of the contemporary Slovak language: A product of tradition and innovation*. It was very useful for the non-Slavic audience that she depicted the linguistic situation in Slovakia both from the historical and contemporary perspective. She also mentioned the rather controversial language law which inter alia enables the Ministry of Culture to veto any codification change proposed by the linguists.

Sylviane Granger with her colleague Marie-Aude Lefer from the Louvain University presented a paper entitled *Towards more and better phrasal entries in bilingual dictionaries*. In their presentation, they tried to show that including a range of multi-word units (MWUs) extracted via the n-gram method can considerably enhance the quality of English-French bilingual dictionaries. They also argued that multiword units extracted from monolingual corpora can enhance the phraseological coverage of bilingual dictionaries. Granger and Lefer also stressed that the size and quality of corpora used in research is essential and pointed out that small bilingual corpora can be highly efficient in providing users with translation types, but not so much with translation tokens (which would reliably define the most frequent equivalents).

The contribution which probably caused the most controversial reactions and the most vivid discussion came from Pius ten Hacken on the very last day of the conference. In his paper, ten Hacken asked a provocative question: *In what sense is the OED the definitive record of the English language?* Inspired by OED's own advertising slogan and using elaborate theoretical background, ten Hacken argued that English language cannot have a definitive record since it is not an empirical entity. According to his arguments, English must be interpreted either, in the same way as Chomsky uses it, in a pre-theoretical sense, or, in the same way as Vaugelas does for French, as an entity to be set up in the course of recording. This bold idea provoked lively discussion the side effect of which was that Patrick Hanks clarified once and for all that OED is not the same as ODE or COD and should not be mistaken.

To conclude, this year's EURALEX was a great opportunity to share new ideas and methods as well as outcomes and results both within the discipline of lexicography and related areas. The organizers in Oslo did a great job; the conference ran smoothly and offered a rich cultural programme, including

visits to the Oslo Town Hall and famous Oslo museums (such as the Kon-Tiki Museum, the Viking Ship Museum and Edvard Munch Museum). Let us hope that the 16th EURALEX in two years will be just as successful.

Rozvoj jazykových technológií a zdrojov na Slovensku a vo svete (10 rokov Slovenského národného korpusu)

7.–8. 6. 2012, JÚLŠ SAV Bratislava

Kateřina Najbrtová

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno

145034@mail.muni.cz

Mezinárodní konferenci *Rozvoj jazykových technológií a zdrojov na Slovensku a vo svete (10 rokov Slovenského národného korpusu)* hostil ve dnech 7.–8. 6. 2012 hotel Park Inn Danube v Bratislavě.

Vědecko-informační setkání se uskutečnilo pod záštitou Slovenské akademie věd a jejího předsedy, prof. RNDr. Jaromíra Pastoreka, DrSc., v rámci prezentačních dnů projektu CESAR.

Hlavními cíli konference bylo představení rozdílných korpusů národních či specializovaných, nástrojů sloužících k budování korpusů a zpracování přirozeného jazyka.

Konference byla určena nejen zájemcům ze strany akademické obce, ale také zástupcům podnikatelské sféry. Slavnostního otevření konference se ujal mj. i ředitel JÚLŠ SAV Pavol Žigo.

Přednesené příspěvky můžeme tematicky rozčlenit do několika kategorií: 1) projekt META-NET a jeho součást, projekt CESAR, 2) představení vybraných národních korpusů z různých úhlů pohledu, 3) nástroje a postupy budování, anotace a využívání korpusů, 4) využívání korpusově zpracovaných textů v praxi.

První dva referáty byly věnovány projektům META-NET a CESAR. G. Rehm (*Projekt META-NET*) informoval ve svém referátu obecně o projektu META-NET (*Multilingual European Technology Alliance*), síti, jež podporuje technologickou základnu pro multilingvní evropskou informační společnost a je financována Evropskou komisí. Síť má za úkol podporovat technologie digitálního trhu a informačního prostoru všech evropských jazyků (automatický překlad, zpracová-

ní informací). META-NET se skládá z 54 výzkumných center ve 33 zemích, která vzájemně kooperují.

Na toto téma navázal T. Váradi (*Projekt CESAR*). Projekt CESAR (Central and South-East European Resources) směřuje především k dotvoření, zdokonalení a zpřístupnění obsáhlých jazykových zdrojů (řečové databáze, korpusy, slovníky) a nástrojů (tokenizéry, lemmatizéry, taggery, parsers) pro bulharštinu, chorvatštinu, maďarštinu, polštinu, srbštinu a slovenštinu.

S obdobným projektem LINDAT-Clarin realizovaným v českém prostředí seznámil účastníky konference J. Hajič (*Jazyková infrastruktura pro výzkum: LINDAT-Clarin*). Projekt je zaměřen na oblast volně dostupného sdílení jazykových dat mezi jednotlivci i institucemi a jejich anotaci, využitelnou pro navazující výzkum.

Další tematický okruh zastoupený na konferenci byl tvořen referáty orientovanými na národní korpusy.

Vznik, vývoj a budoucí perspektivy Slovenského národného korpusu shrnuli ve svém vystoupení M. Šimková a R. Garabík (*Slovenský národný korpus (2002–2012): východiská, ciele a výsledky pre výskum a prax*). V současné době obsahuje SNK 720 mil. slov – rozšíření a zkvalitnění zdrojů je vedle dobudování nářečního a historického korpusu nejdůležitějším cílem.

Zvětšení a zdokonalení korpusu, především anotace, bylo často zmiňovaným tématem i v příspěvcích M. Tadiće (*Chorvátsky národný korpus a jeho úloha pri budovaní jazykových technológií v Chorvátsku*), L. Dimitrovy (*Viacjazyčné zdroje bulharčiny – najnovší vývoj (skúsenosti IMI-BAS)*), T. Pintéra (*Maďarský národný korpus II. – pokus o gigabajtový korpus*) a V. Stoykovy (*Kolaboratívne vyvinuté lexikálne zdroje pre bulharčinu s aplikáciou na tvorbu slovníkov a referenčných zdrojov*). Pouze rozsáhlé a na všech úrovních spolehlivě anotované korpusy mohou být při užití vhodných nástrojů zdrojem zkoumání jazyka a relevantním podkladem pro vznik lexikografických prací.

F. Čermák vystoupil s referátem o paralelním vícejazyčném korpusu InterCorp (*InterCorp: jeho povaha a možnosti*). Představil jeho koncepci, strukturu, politiku výstavby, možnosti využití a rovněž stále rozvíjený software PARK (paralelní korpus), jenž umožňuje komplexní srovnávací studium jazykových jevů v materiálu korpusu.

Technicky orientované příspěvky byly věnovány zpracování textů, anotaci či budování korpusů.

K. Pala a P. Rychlý (*Budování velkých korpusů a nástroje pro počítačovou lexikografii*) informovali publikum o technice budování velkých korpusů a úskalích, s nimiž je třeba se vyrovnat. Rozsáhlé korpusy získané z webu jsou kvalitním zdrojem pro lexikografii, poskytují např. spolehlivé informace o kolo-

kacích. Totožným spôsobom lze vytvářet i specializované terminologické korpusy pro různá odvětví lidské činnosti.

Na principu prozkoumávání webu a následného čištění získaného materiálu je založena i tvorba jazykových modelů pro systémy automatického rozpoznávání řeči, na kterou se zaměřili J. Staš, D. Hládek a J. Juhár (*Budovanie organizovaného korpusu textov pre rečové technológie v slovenčine*).

Rozpoznávání řeči bylo také tématem referátu L. Hluchého (*Počítačové technológie na spracovanie reči a textu*).

Využití automatického rozpoznání řeči demonstroval M. Rusko (*Praktické aplikácie automatického spracovania reči v ÚI SAV*) – systém automatického přepisu mluvené řeči se uplatňuje v diktovacím systému Ministerstva spravedlnosti SR. Anotované řečové databáze hrají důležitou roli také při syntéze řeči, tj. její umělé produkci.

Poloautomatickou syntaktickou anotaci korpusu SynTagRus prezentoval L. Iomdin (*Automatizované spracovanie textu a hĺbkovo syntakticky anotovaný korpus textov ruštiny: ich interakcia a vzájomný vplyv*).

Praktickým využitím metod zpracování přirozeného jazyka a počítačových technologií užívaných při tvorbě korpusů se zabývali D. Katuščák (*Digitálna knižnica a digitálny archív (Niektoré možnosti využitia textového digitálneho obsahu v lingvistických výskumoch)*), J. Kravjar (*Národný korpus bakalárskych, diplomových, dizertačných, rigorózných a habilitačných prác slovenských vysokých škôl a boj proti plagiátorstvu*) a P. Žigo (*Počítačová podpora kartografického spracovania nárečí slovanských jazykov*).

První den konference byl doplněn o panelovou diskusi *Slovenský jazyk v digitálnom veku*, v níž se prezentovali mj. zástupci soukromých organizací a firm zabývajících se zpracováním řeči (Newton Technologies – přepisování mluvené řeči), problematikou jazyka vyhledávacích dotazů (Seznam.cz) či výukou realizovanou prostřednictvím internetu (Edukácia@Internet).

Konference byla důstojným setkáním předních odborníků všech prezentovaných oblastí výzkumu jazyka. Poukázala na důležitost utvoření jednotných jazykových nástrojů a postupů při využívání jazykových zdrojů v dnes stále těsněji sjednocené, ale multilingvální Evropě. Živé diskuse provázející jednotlivé příspěvky byly důkazem, že přednesená témata publikum zaujala a obohatila o nové podněty. Možnosti zkoumání korpusově zpracovaného jazyka nejsou dosud pevně ohraničeny a tím méně vyčerpány – bude jistě zajímavé sledovat budoucí vývoj všech představených projektů.

Příspěvky přednesené na konferenci budou uveřejněny ve sborníku *Jazykovedné štúdie XXXI*.

Where is phraseology today and what is it aiming for?

A few reflections based on EUROPHRAS 2012

Olga Richterová

Institute of the Czech National Corpus

richterova.olga@gmail.com

Between August 27 and August 31 2012, linguists dealing with the most diverse fields of phraseology met at University of Maribor, Slovenia. Maribor being the European Capital of Culture of the year, the overarching theme of the conference was “frazologija in kultura” - phraseology and culture. This, however, did not prevent corpus linguists or experts in second-language teaching from participating and presenting their most recent research. On the contrary - it seemed to rather inspire them!

The highlights of the conference were not only the seven plenary speeches given by renowned experts, or the two conference dinners serving delicious local wines, but also the half-day long workshops which took place on the fourth day, thus wrapping up the whole endeavour. Let us, though, begin this recollection of sweet conference memories with a discussion: what is the main object of scrutiny in the work of a phraseologist?

A broader view of phraseology

“Ein breiteres Verständnis der Phraseologie wird ihr gut tun,” it will serve phraseology well to be conceived in a broader way - such was a quote the author overheard at one talk, unfortunately not having noted at which. It captures, though, the overall attitude to the field that shaped the conference.

The way phraseology was defined and conceived by many seemed to cover a much broader field of language usage than what more “traditionalist” perspectives using the criterion of semantic anomaly (especially metaphoricality) would have allowed in the past. Fixed and common multiword expressions, this was the approach to phraseology “in broad sense” which pervaded many presentations. It had been obvious for centuries that speaking a foreign

language is not just a matter of grammar and vocabulary. However, until recently, the phraseology taught within second language classes had not taken into account the “grammar phrasemes” or another crucial aspect of any language, namely collocations. Nowadays, the trend seems to have turned to bottom-up research based on large corpora and to the explorations of the limits of phraseology.

Among the crucial questions of today’s phraseology emerged the following: a) which types of multiword units shall be investigated and how, b) is it only multiword units that shall be investigated?

Regarding the latter question, only F. Čermák seemed to tackle it directly, convinced that if there is an anomaly in morpheme combination, an orthographic word should be considered a phraseme, too (cf. e.g. certain German compounds). Polylexicality as a defining principle of phraseological units was, however, not very frequently mentioned at the conference - the topic seemed to be rather avoided.

Where does open choice end and idiom principle set in? is a way of rephrasing the first question with the terms introduced by J. Sinclair. What it implies is a broad range of terms, such as set phrases (also called *Floskeln* or *Formeln* in German), collocations or simply phraseological units.

The notion of *collocations* was defined in a contribution by A. Häcki Buhofer, which described the Basler project. A characterisation of collocations based on Burger, according to which they lack idiomacity and represent a typical co-occurrence of lexemes, was quoted. Another way of defining collocations, emphasized in the very same speech, suggested the following substitution test: if a multi-word unit can be replaced by a synonym, it is most likely not a collocation (less frequent phenomena, such as univerbization, were not considered). The sheer fact that there is not an alternative way of expressing the idea denoted by the collocation indicates that it is a typical way of saying something (and thus a collocation); paraphrases are something else. Another suggested way of testing for collocations was to employ translations: the unwanted interference of one language into another is most frequently shown by the failure to use the collocations typical for the target language and keeping in the collocations of the source language. Yet another criterion for distinguishing collocations from phrasemes/idioms mentioned was the presence of an element belonging to the centre of language use (which is an idea that would probably require further discussion). The whole discussion showed that collocations could be viewed as one subfield of phraseology: difficult to define, yet of high importance for understanding language.

Another notion was employed in F. Čermák’s presentation: “grammar phrasemes” (e.g. *řekl bych, že* , basing the defining criterion on any type of anomaly. The seemingly inconspicuous grammar phrasemes also attracted the

attention of others, e.g. of J.-P. Colson in his *Corpus-driven phraseology assessment*. His aim was to assemble a benchmark of common and fixed structures, based on his corpus proximity measure. The automatic tool he developed uses the means of average gram proximity (which, if not misunderstood, is the distance between individual grams) and delivers bi- to 7-grams (with absolute frequency set to 5) found in large corpora, his association score being non-parametric. One of the things such a tool enables is the comparison of the n-grams a native speaker uses (and at what frequency) with n-grams found in texts by non-natives.

What is a general point following from the discussion of collocations and grammar phrasemes: phenomena belonging to the centre of language use, often consisting of synsemantics (function words) and lacking metaphoricity, gradually get into the focus of phraseologists' attention. Phraseology ceases to be a playground populated with extremely rare toys and starts to address the fact that human communication requires a pretty large set of pre-formed, frequently used structures (also called chunks or clusters) - inconspicuous, but indispensable.

A selection of the conference talks

Since the author could not take part in the majority of the presented talks, the conference's scope being huge and featuring four parallel sections, this overview will necessarily remain a subjective selection.

The topics of the plenary speeches ranged from H. Burger and the general topic *Cultural "knowledge" in phraseology* over an overview of relevant bibliography presented by J. Korhonen and an overview of the position of phraseology in Slovene linguistics (by E. Kržišnik), to the questions of second language teaching (the practical task how to entice the acquirement of proficiency in phrasemes was looked into by A. Häcki Buhofer) to D. Dobrovol'skij's exploration of cultural semiotics. The last plenaries outlined the main topics phraseology (and idiomatics) should tackle with K. Steyer focusing on syntagmas, patterns and schemes and F. Čermák looking for the substantial defining criteria of phraseology and idiomatics.

Quantitative approach was employed in a presentation by P. Grzybek: *Word Length and Sentence Length in Slovenian Proverbs*, posing the question whether the relation between sentence and word length also holds for proverbs: The analysis showed that the principle "the longer the sentence, the shorter the words" (cf. Menzerath-Altmann law) is applicable to proverbs in Slovene too. E. Kelih's *Paarformeln im Slowenischen und Kroatischen* was another contribution based on quantitative features - in his endeavour to find reasons of a specific order of individual components of binomials, he analyzed especially the length of individual words (in syllables), also mentioning the

influence of phoneme frequency as well as general frequency of use of the given word pair.

Many presentations gave an insight into newly developed tools, such as T. Bothma's, H. Bergenholtz's and R. Gouws' work on an online dictionary of Afrikaans, enabling user profiling and avoiding unnecessary work by using hyperlinks to existing sources operating under free licenses (e.g. Wikipedia). M. Kopřivová and M. Hnátková presented the way Czech corpus SYN2010 was phraseologically annotated and D. Kovaříková made use of the tool when comparing phraseology in literary texts by K. Čapek and B. Hrabal. Contrary to the widely held assumption that K. Čapek's language will be richer in phraseology than that of Hrabal, the two authors seemed to equal in this respect.

The Thursday workshops - a colourful offer

Following the overwhelming first three days of the conference, the workshops to choose from on Thursday all dealt with topics of great relevance: P. Ďurčo led a workshop on extracting fixed and usual word combinations (*Wortverbindungen*) from corpora, E. Hallsteinsdóttir addressed the topic of phraseodidactics, A. Sabban and G. Schmale focused on formulaic constructions in dialogue and a group of authors presented the influence of English phraseology on various European languages.

The workshop which will be described in greater detail since it was attended by the author of this text was led by P. Grzybek and looked into cognitive and linguistic economy.

Economy as a super-ordinate principle of human behaviour was discussed from the perspective of linguistics. This principle is reflected in Zipf's laws, which show the natural tendency of human language to maintain a condition of equilibrium between hearer and speaker interests (the maximum economy of effort both on the side of the speaker and the hearer can be also labelled as forces of unification and diversification). The fact that the frequencies we observe in language do not arise randomly, but are ruled by economy interests of both speakers and hearers, is a unique thing distinguishing linguistics from other humanities.

An application of Zipf's and other laws was shown e.g. in a presentation by B. Juska-Bacher, who asked the question whether a correlation between phraseme length and its frequency can be identified (the shorter the phraseme, the more often used?). Another way of quantifying the processes of linguistic economy was shown in the search for word - sentence length correlation in proverbs. Here, indirect variables such as syntactic structures and familiarities might need to be taken into account, whereas mere frequency is a direct variable.

D. Verdonik's exploration of general extenders (e.g. "and so on, you know..." "and similarly...") asked the question whether it truly is a distinct set of expressions, whether we are correct to view these expressions as one group. If yes, then a certain regular distribution must be shown (force of unification) and yet a significant number of variants must be present (because of the diversification force). These principles were proven by her and P. Grzybek's research and what followed for the audience were two consequences: a) the linguistic categories identified in the past will need to stand the test of these new methods, b) the understanding of language will as a result of that deepen significantly and bring us closer to natural sciences.

What emerged from the whole conference:

A general, widely accepted theory of phraseology that would for example enable measuring the "degree of phraseologicity/idiomaticity" of texts is still lacking.

The focus of phraseology, though, seems to be shifting from the exception (*Sonderfall*) to the standard language use (*Normalfall*). Another possible development of the field was mentioned by K. Steyer: construction grammar might prove a useful interface in exploring phraseology.

The tendency to use corpus-based, automatized approaches to identify phraseological units clearly seems to be on the rise.

Pokyny pro autory

Redakce přijímá pouze původní, dosud nepublikované práce v češtině, slovenštině, angličtině nebo němčině. Pokud je anglický nebo německý příspěvek napsán nerodilým mluvčím, redakce autora vyzývá, aby svůj text nechal korigovat rodilým mluvčím-lingvistou.

Redakce žádá autory, aby své příspěvky ve formátu *.doc zaslali elektronicky na adresu **kga@ujc.cas.cz**. Zároveň je třeba na adresu redakce (**Korpus – gramatika – axiologie, Univerzita Hradec Králové, KČJL PdF, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové**) zaslat jeden anonymizovaný vytištěný exemplář.

Povinnou součástí příspěvku psaného v jakémkoli jazyce je anglický abstrakt v rozsahu 100 až 150 slov a klíčová slova v jazyce příspěvku a angličtině. U anglicky nebo německy psaných příspěvků o češtině žádáme též název, abstrakt a klíčová slova v češtině.

Základní struktura příspěvku:

- název příspěvku;
- jméno a příjmení autora;
- pracoviště, e-mailová adresa;
- anglický abstrakt, klíčová slova;
- text;
- reference

Úprava příspěvku:

- zejm. pokud chcete do textu vkládat tabulky či grafy, doporučujeme nastavit už pro rukopis velikost stránky A5, popř. užít písmo Cambria vel. 9 pro základní text, vel. 8 pro ostatní texty;
- v případě tabulek a grafů je třeba zohlednit černobílý tisk časopisu (resp. tisk v odstínech šedi);
- příspěvek by měl být členěn na kapitoly (a event. subkapitoly); ty se označují čísly desetinné soustavy do maximálně čtyř číslic (1; 1.1; 1.1.2; 1.1.2.1); poté, je-li to nutné, lze užívat římských číslic (I, II) nebo písmen (A, a);
- doklady analyzovaných jevů je vhodné průběžně číslovat a číslo z obou stran uzávorkovat: (1); jednotlivé doklady se píší zkraje strany vždy v samostatném odstavci; pokud se jako doklad daného jevu uvádí několik vět (kvůli žánru, stylu, kontextu atp.), není nutno je číslovat, ale píší se v jednom bloku, shora i zdola vyčleněném z textu, jiným typem písma;
- doklady jsou na konci opatřeny citací zdroje; je-li doklad převzat z korpusu, stačí citovat tento korpus; má-li zavedenou zkratku, pak tuto zkratku, např. SYN2006pub;
- případná morfologická anotace příkladových vět by se měla dít v duchu pravidel Lipské konvence (Leipzig Glossing Rules).
- tabulky je třeba průběžně číslovat, opatřit názvem a umístit na stránce vlevo;
- poznámky jsou umístěny pod čarou;

- citace v textu: (Daneš, 1969, s. 86) / ...jak uvádí Daneš (1969, s. 86);
- úpravu referencí provádějte podle následujícího vzoru:

DUŠKOVÁ, L. (1984): Some contrastive notes on interrogative sentences in Czech and in English. *Philologica Pragensia*, 72–82.

BIRJULIN, N. A. – CHRAKOVSKIJ, V. S. (2001): Imperative sentences: theoretical problems. In: V. S. Chrakovskij (ed.), *Typology of Imperative Constructions*. München: Lincom Europa, 3–50.

ZIFONUN, G. – HOFFMANN, L. – STRECKER, B., et al. (1997): *Grammatik der deutschen Sprache*, Bd. 2. Berlin – New York: Walter de Gruyter.

Redakce si vyhrazuje právo příspěvek odmítnout nebo vyžádat jeho úpravu.

Příspěvky procházejí posouzením nejméně dvou nezávislých oponentů, kteří nejsou členy redakce.

Instructions for authors

The journal solicits only original, previously unpublished work. Articles can be written in Czech, Slovak, English, or German. Please be advised that if the article is written in a language that is not the author's native language, authors are asked to have their manuscript carefully checked by a native speaker.

Manuscripts should be submitted both electronically and in one hard copy. Please email the article as an attached file to the address **kg@ujc.cas.cz** and send one hard copy, without showing the author's name, to the postal address of the journal: **Korpus – Gramatika – Axiologie, Univerzita Hradec Králové, KČJL PdF, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové**. The printed copy should be written in Microsoft Word, font size 12 pts., line spacing 1.5, and with sufficient margins.

Each submission must be accompanied by an abstract of 100–150 words, written in English.

The file with the electronic submission should contain the following:

- submission title;
- author's first and last name;
- affiliation and the author's email address;
- abstract in English;
- text of the article;
- references.

Formatting guidelines

The paper should be divided into **sections** (and, possibly, **subsections**). These are numbered in a decimal system, up to four levels (e.g. 1; 1.1; 1.1.2; 1.1.2.1). If additional subsections are needed, use Roman numerals (I, II) or letters (A; a).

Attested examples should be numbered sequentially, by using numbers enclosed in parentheses: (1). Examples are not indented but each example forms a separate paragraph. If an example consists of multiple sentences (for stylistic, contextual, etc. purposes), they are written in one contiguous sequence, not as separate (and numbered) paragraphs. The examples should be separated from the main text by a single line and typed in a different font, preferably in Verdana, size 9 pts, single spaced.

Each example is accompanied by reference to its source. If the example is taken from an electronic corpus, it is sufficient to name the corpus; if the corpus has a standard abbreviation, use the abbreviation, e.g. ČNK.

Tables must be numbered and each table must be accompanied by a caption. Tables are left-justified.

Footnotes are numbered sequentially and placed at the bottom of the page.

Literature cited in the text: (Daneš, 1969, 86) / ... Daneš (1969, 86)

Bibliographic references are formatted as follows:

DUŠKOVÁ, L. (1984): Some contrastive notes on interrogative sentences in Czech and in English. *Philologica Pragensia*, 72–82.

BIRJULIN, N. A. – CHRAKOVSKIJ, V. S. (2001): Imperative sentences: theoretical problems. In: V. S. Chrakovskij (ed.), *Typology of Imperative Constructions*. München: Lincom Europa, 3–50.

ZIFONUN, G. – HOFFMANN, L. – STRECKER, B., et al. (1997): *Grammatik der deutschen Sprache*, Bd. 2. Berlin – New York: Walter de Gruyter.

The editors reserve the right to reject unsuitable submissions and to request revisions. Each submission will be reviewed anonymously by two reviewers, not by the journal's editors.

Objednávka

Objednávka časopisu Korpus – gramatika – axiologie				
Odběratel	Název instituce:			
	Dodací adresa:			
	Fakturační adresa:			
	IČO / DIČ / NIP / VAT number:			
	IBAN:			
BIC (SWIFT):				
Objednávám	- zasílání ..... kusu/kusů počínaje číslem			
	- jednorázové zaslání čísla ..... v počtu ..... kusu/kusů			
	s úhradou v měně:	Kč	€	USD
Další informace pro dodavatele:				
Dodavatel	Název instituce: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta			
	Adresa: Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, ČR			
	IČO: 62690094, DIČ: CZ62690094			
	Bankovní spojení: Česká spořitelna, a.s., číslo účtu: 2733582/0800			
	IBAN: CZ65 0800 0000 0000 0273 3582			
BIC (SWIFT): GIBACZPX				
Datum:	Za odběratele:			
<p>Objednávku odešlete na adresu redakce: Korpus – gramatika – axiologie, Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, KČJL, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, Česká republika, nebo elektronickou formou na adresu: kga@ujc.cas.cz.</p> <p>Cena bude objednateli fakturována ve zvolené měně: 60 Kč/ks + poštovné a balné (vč. DPH), nebo 11 €/ks včetně poštovného, balného a bankovního poplatku (bez DPH), nebo 15 USD/ks včetně poštovného, balného a bankovního poplatku (bez DPH).</p>				

Order form

ORDER FORM for <i>Korpus – gramatika – axiologie</i>				
Subscriber	Institution:			
	Delivery address:			
	Billing address:			
	IČO / DIČ / NIP / VAT number:			
	IBAN:			
BIC (SWIFT):				
Ordering information	- regular delivery of ..... copy/copies, starting with issue No.			
	- single issue No. ...., number of copies			
	currency of payment:	Kč	€	USD
Additional information for distributor:				
Distributor	Institution: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta			
	Address: Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, Česká republika			
	IČO: 62690094, DIČ: CZ62690094			
	Bank: Česká spořitelna, a.s.; Account no.: 2733582/0800			
	IBAN: CZ65 0800 0000 0000 0273 3582			
BIC (SWIFT): GIBACZPX				
Date:	Subscriber signature:			
<p>Order form should be mailed to: Korpus – gramatika – axiologie, Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, KČJL, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, Česká republika, or electronically to the following address: kga@ujc.cas.cz.</p> <p>The price on the invoice will be quoted in the currency selected by the subscriber: 60 Kč/copy + shipping and handling (incl. DPH), or 11 €/copy, including shipping, handling, and a bank transfer fee (without DPH), or 15 USD/copy, including shipping, handling, and a bank transfer fee (without DPH).</p>				